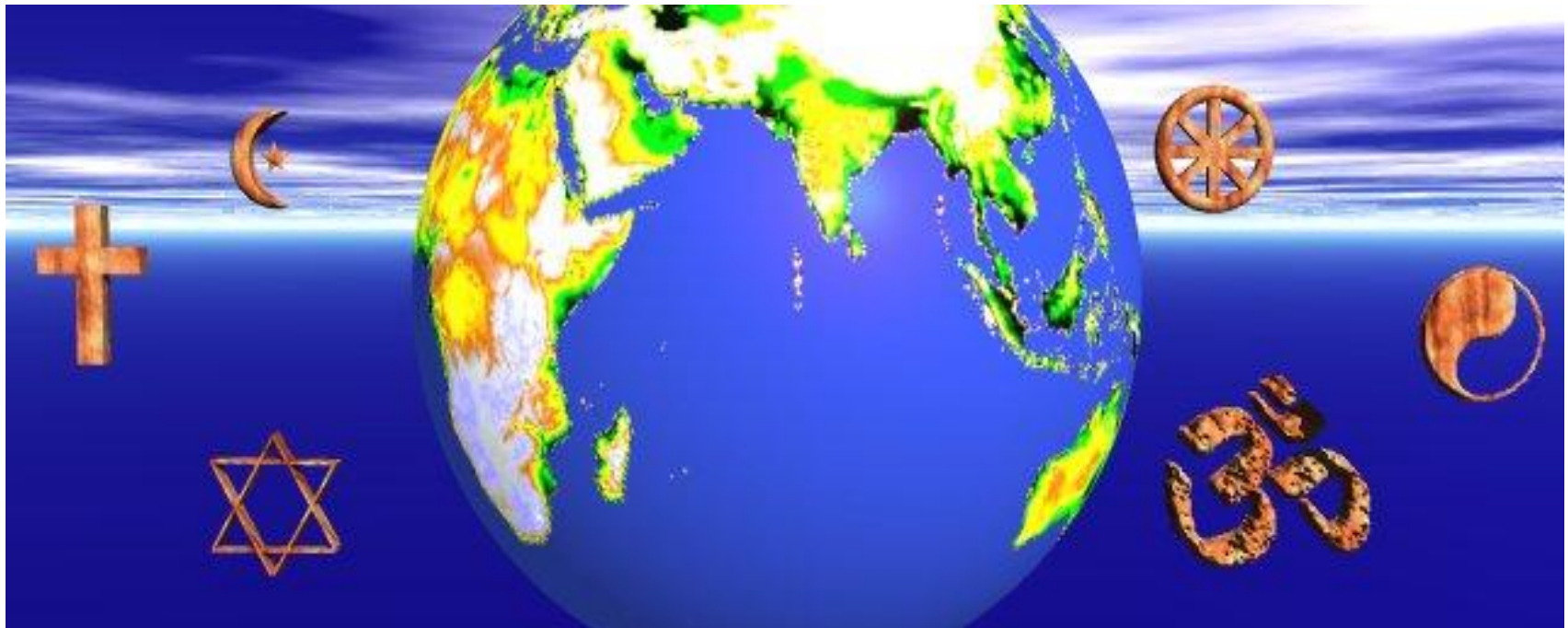
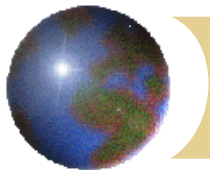

ŠEŠIOS DIDŽIOSIOS PASAULIO RELIGIJOS

DIDŽIOSIOS PASAULIO RELIGIJOS

- ✚ Judaizmas
- ✚ Krikščionybė
- ✚ Islamas
- ✚ Induizmas
- ✚ Sikizmas

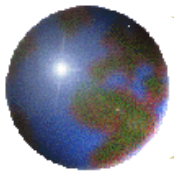
✚ **Budizmas**

**METODINĘ MEDŽIAGĄ PARENGĖ TIKYBOS MOKYTOJA
EKSPERTĖ DANUTĖ BORUTIENĖ
2006**

budismo

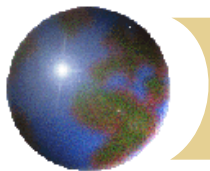

BUDIZMAS

© Tom Weber

http://www.faraway.co.th/photos%5Csig htseeing%5Cbig_bud dha_L.jpg

- ✦ Budizmas atsirado šiaurės Indijoje I tūkst.pr.m.e. viduryje, vėliau išplito Pietryčių bei Centrinėje Azijoje ir Tolimuosiuose Rytuose.
- ✦ Tikslų budistų skaičių nurodyti yra sunku, kadangi būnant budistu, galima būti ir kitos religijos atstovu, nors laikoma kad budistų pasaulyje yra apie 500 milijonų.
- ✦ Budizmo pradininku laikomas Sidharta Gautama, kuris tapo **Buda** - "Tas, kuris yra atbudęs", "Atbudusysis", t.y. "Tas, kuris perprato gyvenimo mįslę".
- ✦ Jo mokymas imtas vadinti budizmu.

Budizmo pradininkas

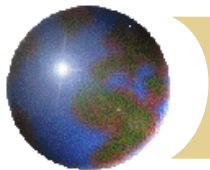
- ✦ Istorinio Budos gyvenimas neatsiejamas nuo legendos. Jame nuolat pinasi stebuklingi ir realūs dalykai.
- ✦ Tačiau viena žinomas tikrai - Buda buvo realus žmogus, gyvenęs Indijoje apie 563 - 483 m.pr.m.e.

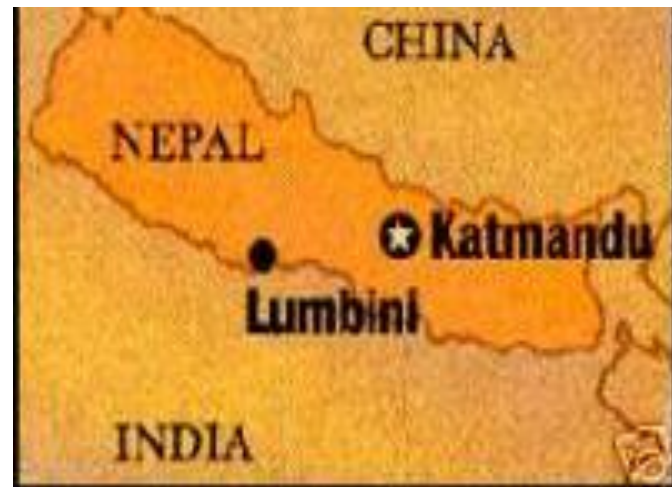
Princas Sidharta. Gandhara, 2-3 amžiai.
Guimet muziejus, Paryžius

Sidharta Gautama

- ✦ Sidharta Gautama (*Siddhartha Gautama*), „*tas, kuris susilaukia sėkmės ir klestėjimo*“.
- ✦ Sidharta gimė Lumbinio vietovėje, netoli dabartinės Indijos ir Nepalo sienos.
- ✦ Jo tėvas Šakjų (*Sakya*) giminės valdovas Sudhodana (*Suddhodana*).
- ✦ Todėl dar jis vadinamas Buda Šakjamuniu (*Buddha Sakyamuni*), „*Šakjų giminės išminčiumi*“.

Lumbini

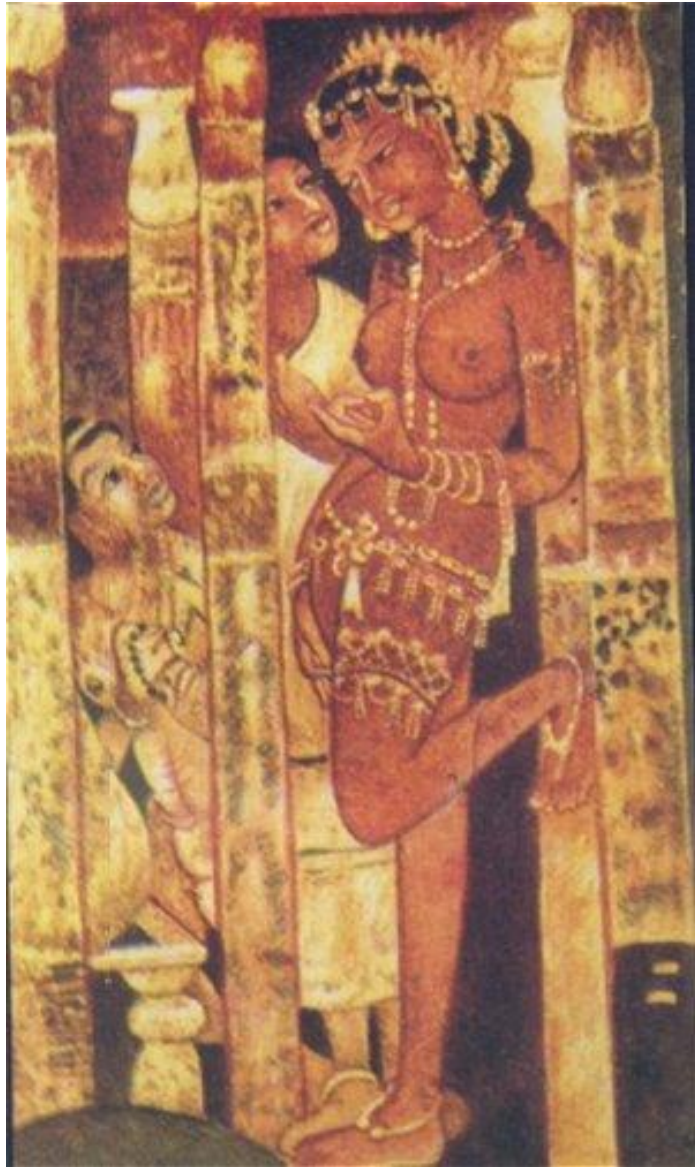
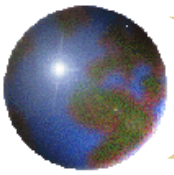

Nepal

Džomolungma
(**Everestas**; *Dievų Motina*) - aukščiausia pasaulio viršūnė (8 848 m). Kalnas yra Himalajų kalnyne Mahanlangūro Himalo kalnagūbryje, skiriančiame Nepalą nuo Tibeto. Nepale jis vadinamas *Sagarmatha* (Deivė visatos motina), Tibete - *Džomolungma* (Deivė sniegynų motina).

*Sidhartos
motina -
karalienė
Maja
(Mayadevi)*

Mother Maya

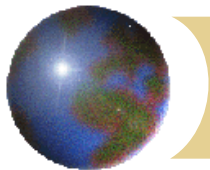

Šventi raštai

- ❖ Sidhartos Gautamos gyvenimo istorija aprašyta dvejuose Pali kanono tekstų sąvaduose:
- ❖ **Budos pirmtakai** (*Buddhavamsa*) ir
- ❖ **Gimimai, Džataka** (*Jataka*).
- ❖ Surašyti jie labai vėlai ir laikomi paties Budos pasakojimų ir aiškinimų aprašymu.

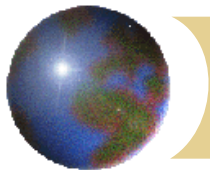
Budistai turi labai daug šventų raštų, kad net skoma, nėra tokio žmogaus, kuris būtų juos visus perskaitęs.

Tripitaka

- ✦ Budizmo mokymo pagrindų raštai yra surinkti į Tripitaką (trigubą pintinę).
- ✦ Tripitaka pirmiausia buvo užrašyta ant palmės lapų, paskui drauge sudėti į pintines.
- ✦ Tai buvo Budos posakiai, jų komentarai bei vienuolių taisyklės.
- ✦ Tekstai parašyti I a.pr.m.e. Šri Lankoje.

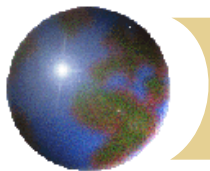

- ✦ Mažai kas žinoma apie realų Sidhartos gyvenimą.
- ✦ Budistams, tikintiems būtybių persikūnijimu, istorinis Buda tebuvo ilgos moralinės bodisatvos (*bodhisattva*), “būtybės pakeliui į Nubudimą, būsimąjį Budą” raidos užbaigimas.
- ✦ Tad *Buddhavamsa* pasakoja 24-ių Budų, Gautamos pirmtakų, istoriją, o *Jataka* yra religinio auklėjimo pagrindas.

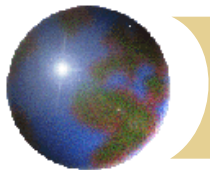
Budos mokslo mokymo salės

- ✦ Tiriant šiuos ir kitus tekstus galima atsekti realius Budos gyvenimo faktus.
- ✦ Jo tėvas buvo Šakya genties karalius Suddhodana, kilęs iš Gautama klano.
- ✦ Šeimoje visi buvo induistai.
- ✦ Motina Maya mirė praėjus 7 d. po gimdymo ir jį, padedama žindyvių, prižiūrėjo jos jaunesnioji sesuo Mahapadžapati, tapusi Suddhodana žmona.

Radža - kunigaikščių titulas vidurinių amžių ir dabartinėje Indijoje, o senovės Indijoje – karalius.

✚ Žinys išpranašavo, kad jaunasis princas bus didžiuoju imperatoriumi, bet tam reikia jį apsaugoti nuo keturių regėjimų:

1. Senio;

2. Mirusio;

3. Paliegelio, ligonio;

4. Vienuolio.

**Keturi
regėjimai**

- ✦ Siddharta augo prabangoje. Jis sakėsi, kad jam buvo pastatyti trys rūmai - vieni karštam metų laikui, kiti šaltam, o treči - lietu sezonui.
- ✦ Jo drabužiai buvo iš geriausio šilko.
- ✦ Jam vaikstant nuolat virš galvos laikė baltą skėtį.
- ✦ Net tarnai buvo gerai maitinami, o muziką grojo tik nuostabios merginos.

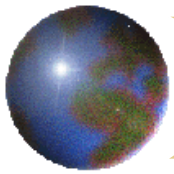

- ✦ Sulaukęs pilnametystės, t.y. šešiolikos metų, Sidharta Gautama veda Yasodhara.
- ✦ 13 m. jis gyveno prabangoje su ja ir meilužėmis.
- ✦ Bet kaip tik tada, kada gyvenimas atrodė toks puikus, jį ėmė kankinti klausimas, kokia prasmė gyventi prabangoje ir nieko neveikti.

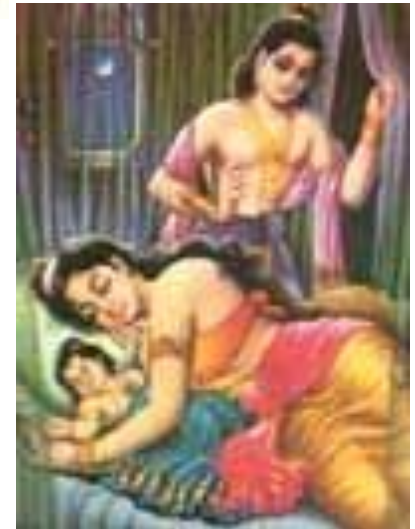

Sidharta važiuoja karieta.

- ❖ Vieną dieną išvažiavęs karieta už karalystės parko ribų jis patyrė visus keturis regėjimus.

- ☉ Sidharta vis dažniau mąsto apie mirtį, kančias, senatvę ir ligas, jų atsiradimo priežastis.
- ☉ Kol galiausiai, per savo 29-įjį gimtadienį, gavęs tėvo palaiminimą, palieka šeimą ir neseniai gimusį savo sūnų bei tampa keliaujančiu vienuoliu.

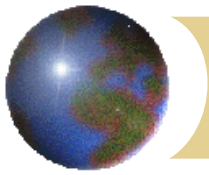

- ✦ Šešerius metus atsiskyrėlis Gautama klaidžiojo Gangos slėniais.
- ✦ Jis sutiko daug žymių dvasinių mokytojų, studijavo jų mokymus, sekė jais ir pats užsiiminėjo rūšiomis asketiškomis pratybomis.
- ✦ Bendraudamas su išminčiais, atsiskyrėliais, jogais, gyvendamas griežtoje askezėje, bandė surasti žmogaus kančių priežastį, bet šioje veikloje jis nesurado ko ieškojęs.
- ✦ Tada Gautama paliko visas tradicines religijas, suabejojo jų siūlomų dvasinių pratybų tikslingumu, iš dalies atsisakė jų taikomų metodų ir pasuko savuoju keliu.

Ieškojimo kelias

- ✦ Nusivylęs askezės rezultatais, Gautama galiausiai pasineria į ilgą, intelektą išvaduojančią meditaciją, trukusią nuo keturių iki septynerių savaičių.
- ✦ Sėdėdamas po medžiu Nerandžaros upės pakrantėje, esančioje giraitėje netoli Gajos (šiuo metu Indijos Biharo valstijoje), Gautama pasiekė aukščiausiąjį pažinimą.

Nubudimas

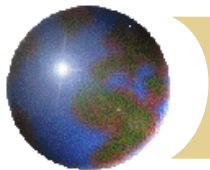
- ✦ Vaišakos mėnesį (balandį-gegužę), per savo 35-įjį gimtadienį bodisatva "galutinai nubunda":
- ✦ ***supranta priežasčių ir pasekmių dėsnį, neišvengiamą jų naštą;***
- ✦ ***dedukcijos (loginio išprotavimo) būdu atranda, kaip išsivaduoti iš tų grandinių.***

- ☉ Nuo tada ir imtas vadinti Buda, "Atbudusiuoju", "Nušvitusiuoju".
- ☉ Pipalos (arba maldiklinis figmedis) medis po kuriuo visa tai įvyko irgi nepamirštas: jis imtas vadinti Bodhio medžiu. Sakoma, kad jo atžalos žalioja ligi šiol.

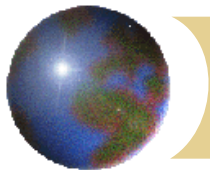

- ✦ Pirmąją įsigilinimo naktį pro jį praplaukė visi ankstesnieji jo gyvenimai.
- ✦ Antrąją naktį antgamtiškos įžvalgos nutviekstas jis regėjo gimimo - mirties - atgimimo ratą ir permanė samsaros dėsnius, kurie valdo šį cikliškumą.
- ✦ Trečiąją naktį jam atsiskleidė keturios tiesos: jis suvokė, kad egzistuoja kančia, įžvelgė kančios priežastį, suprato, kad iš kančios galima išsivaduoti ir išvydo išsivadavimo kelią.
- ✦ Taip jam atsiskleidė aukščiausias pažinimas, tapęs Atbudimu.

Trys atbudimo pakopos

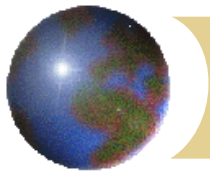

- ✦ Iš pradžių jis net nežinojo, kaip paaiškinti savo atradimą kitiems, abejojo ar suras tinkamų žodžių.
- ✦ Bet galiausiai ryžosi ir pasakė pamokslą penkiems pirmiesiems mokiniams.
- ✦ Pirmajame pamoksle, dar vadinamame „*Mokymo rato jsukimu*“, kurį Buda paskelbė savo buvusiems bendražygiams Sarnato (*Sarnath*) vietovėje, „Elių giraitėje“, netoli Varanasio miesto, jis nurodė savo doktrinos pagrindą.

Pirmas Budos pamokslas

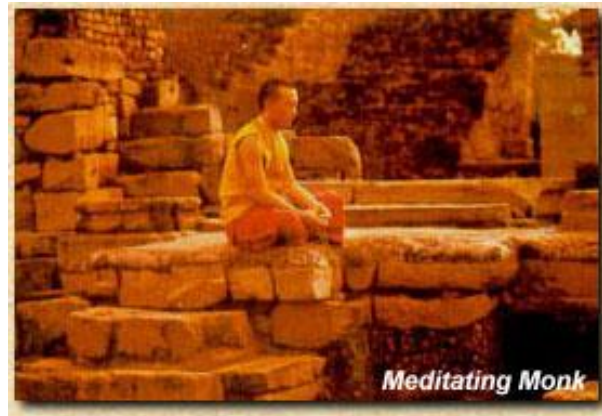
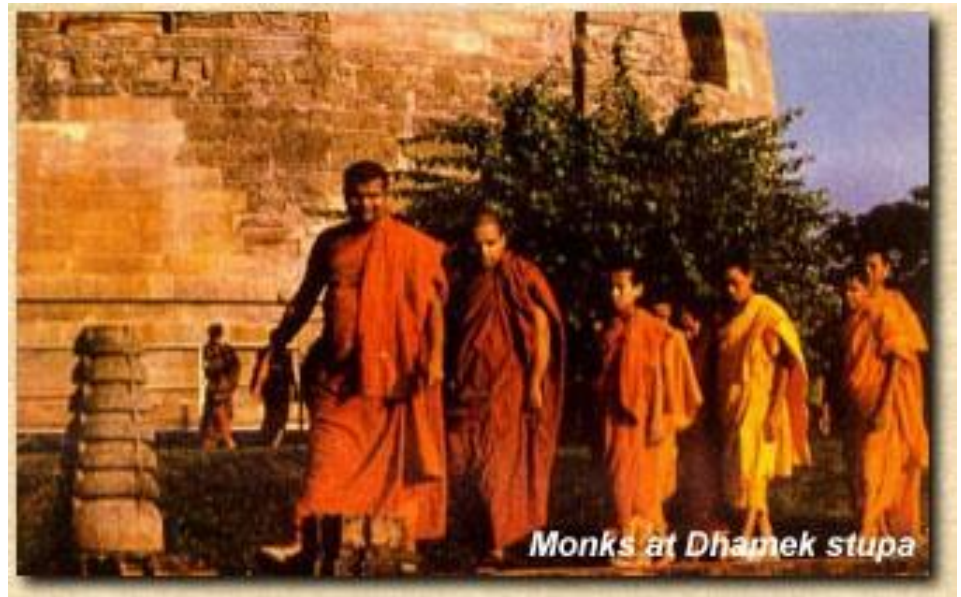
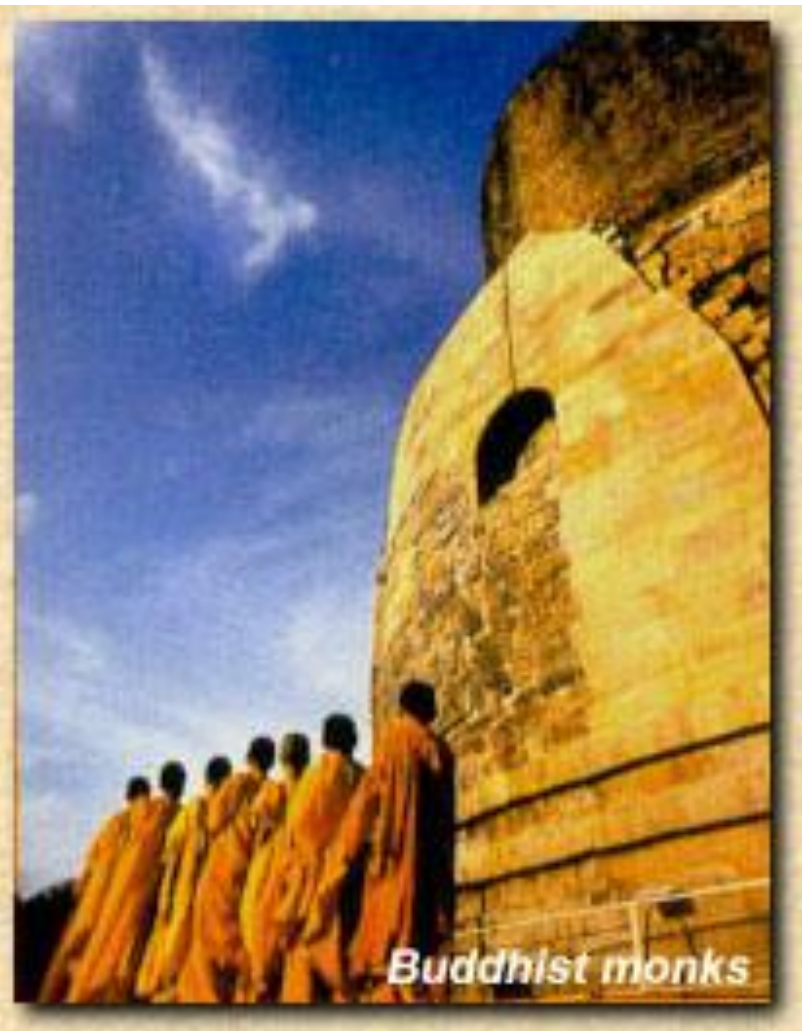

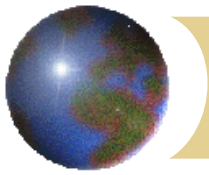
Pirmasis pamokslas-vidurio kelias

- ❖ Du kraštutinumai nepriimtini nušvitusiajam - nei atsiduoti aistroms ir prabangai, kas žema, nepadoru, visuotinai įprasta ir nenaudinga, nei save kankinti, kas skausminga ir taip pat nenaudinga.
- ❖ Vidurio kelias duoda įžvalgą ir veda į ramybę, išmintį, nušvitimą ir nirvaną

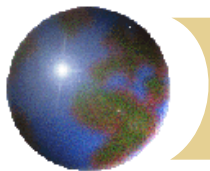

Budistų vienuoliai meldžiasi prie Sarnato šventyklos (Dhamek stupos), kur Buda nušvito.

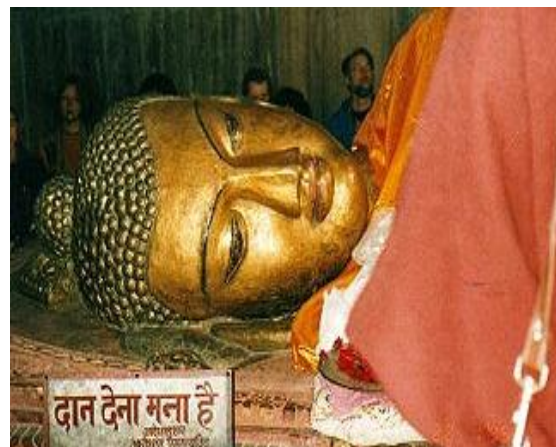

- ✦ 45 metus Buda keliauja su savo pasekėjais, dvasine bendruomene (*sangha*), po visą vidurio Gango baseiną, skleisdamas Keturių Taurių Tiesų doktriną (Dharma) visiems norintiems.
- ✦ Dėl nepalankaus klimato ir liūčių sezonų budistai priversti sėsliai gyventi, pradėjo kurti vienuolynus.
- ✦ Tačiau Buda ragino juos leistis kelionėn, kad mokymas sklistų kuo plačiau visų žmonių gerovei.

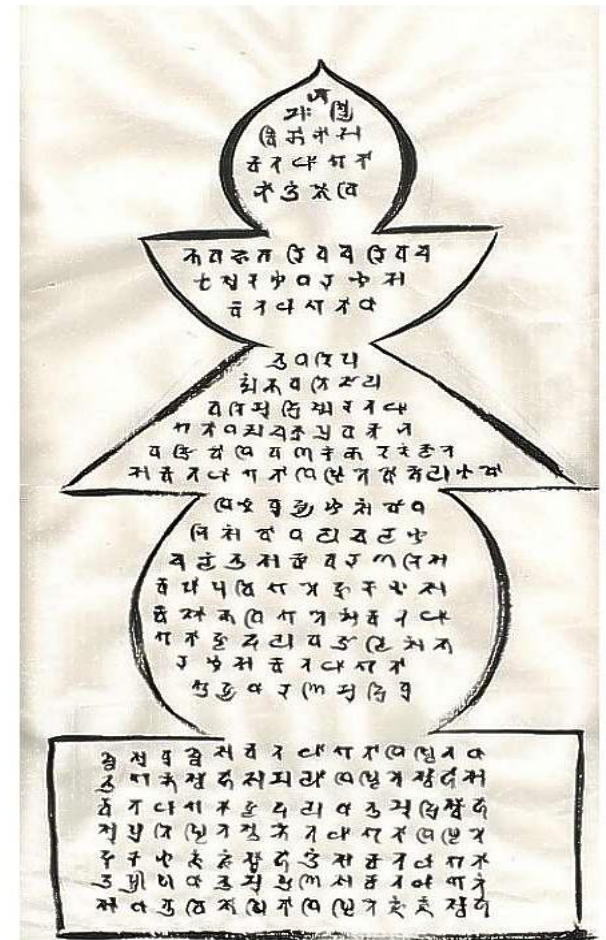
- ✦ Žinodamas, kad artėja kelio pabaiga, Buda keliauja į Kušinagarą (*Kushinagara*).
- ✦ Pakeliui apsistoja mango medžių plantacijos savininko namuose, kur paragauja kiaulienos kepsnio, regis, paaštrinusio ligą, kuria sirgo Mokytojas.
- ✦ Paskutinis kelio etapas įveikiamas tik skausmingomis pastangomis.
- ✦ Atvykęs į Kušinagarą Buda atsigula į gultą, paruoštą tarp dviejų suaugusių medžių.

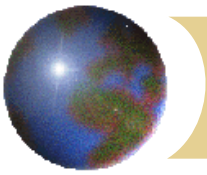

- ✦ Jis daugiau nebeatsikels, bet dar kelias paras mokys ir guos savo pasekėjus.
- ✦ Paskutiniai Budos žodžiai buvo: „Visa, kas sukurta, yra laikina“ ir „Atkakliai darbuokitės savo pačių išsigelbėjimui“.
- ✦ Sulaukęs 80 metų amžiaus, Buda miršta, pasiekia parinirvaną, jis dabar dar vadinamas Tathagata (*Tathagata*), t.y. „tas, kuris išėjo“.
- ✦ Legenda sako, kad deginant jo kūną įvyko daug antgamtinių stebuklų.

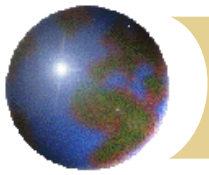
Budos mirtis

Kuśinagara - Budos mirties vieta

Paskutiniai Budos žodžiai

- ✦ Budistų šventraščiuose (sutrose) užrašyti jo žodžiai, kuriais jis atsisveikino su Ananda: "***Nebūk toks nusiminęs, Ananda. Tathagata tau jau daug kartų sakė, kad visos Dharmos yra laikinos. Kartu su gimimu ateina ir mirtis; kartu su atsiradimu egzistuoja pranykimas; su susijungimu kartu yra ir atsiskyrimas. Ar gali būti gimimas be mirties? Ar gali būti atsiradimas be išnykimo? Kaip gali būti susijungimas be atsiskyrimo? Ananda, tu daugelį metų rūpinaisi manimi iš visos širdies. Tu visas savo jėgas skyrei, kad padėtum man, tad esu tau labai dėkingas. Tavo nuopelnas didžiulis, Ananda, tačiau turėtum eiti toliau. Trūksta tik truputėlio pastangų, ir galėsi peržengti gimimo bei mirties ribą. Tu pajėgsi išsilaisvinti ir įveiksi liūdesį. Zinau, jog gali tai atlikti, ir tai man suteiktų didžiulę laimę.***"

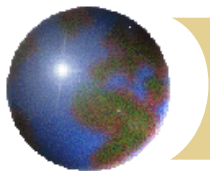
Budos statulų simbolika

- ✦ Dažnai vaizduojamas gulintis, nes tik mirties valandą jis pasiekė pilną nirvaną.
- ✦ Mažesnės Budos statulos sėdinčios aplink gulintį.
- ✦ Veidai labai išryškinti.
- ✦ Didelės ausys, prailginti ausų speneliai simbolizuoja Budos išmintį.

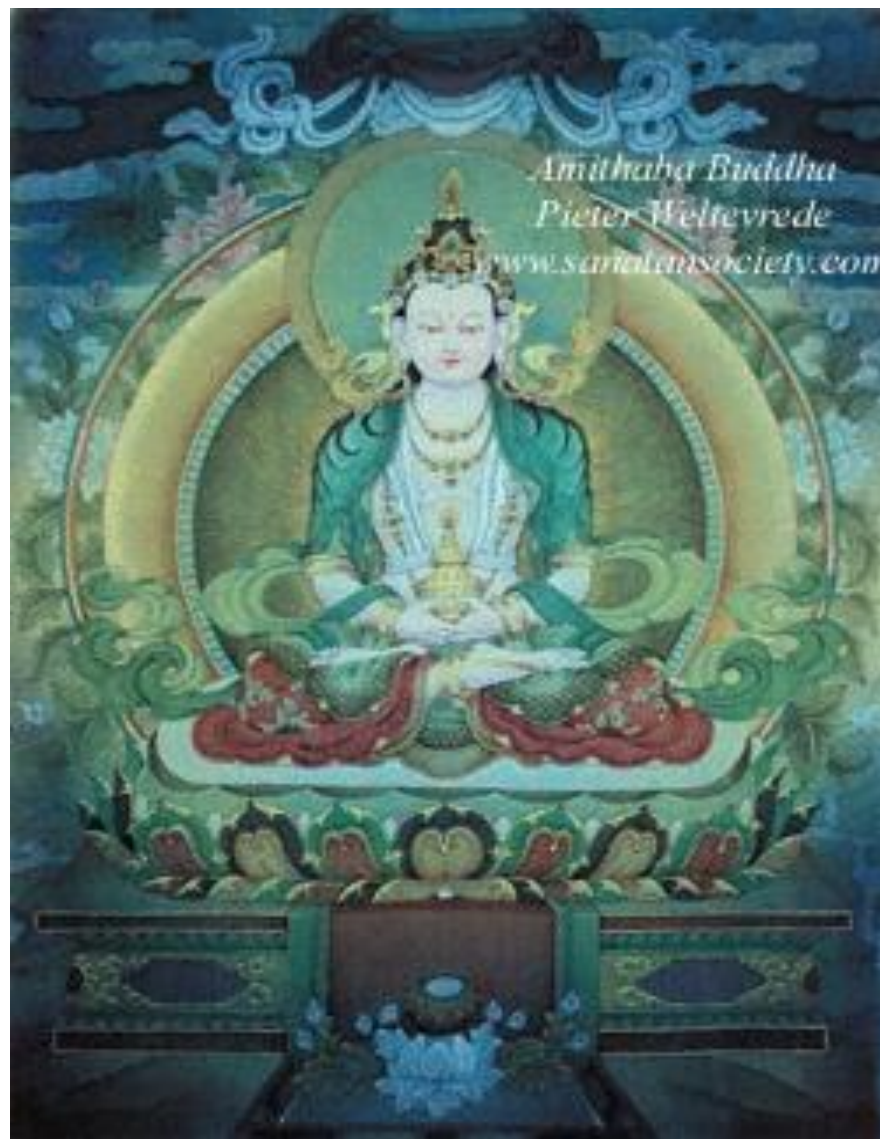
Gulintis Buda.

Birmos sostinė - Jangunas

Budos mokymas – gyvenimo filosofija

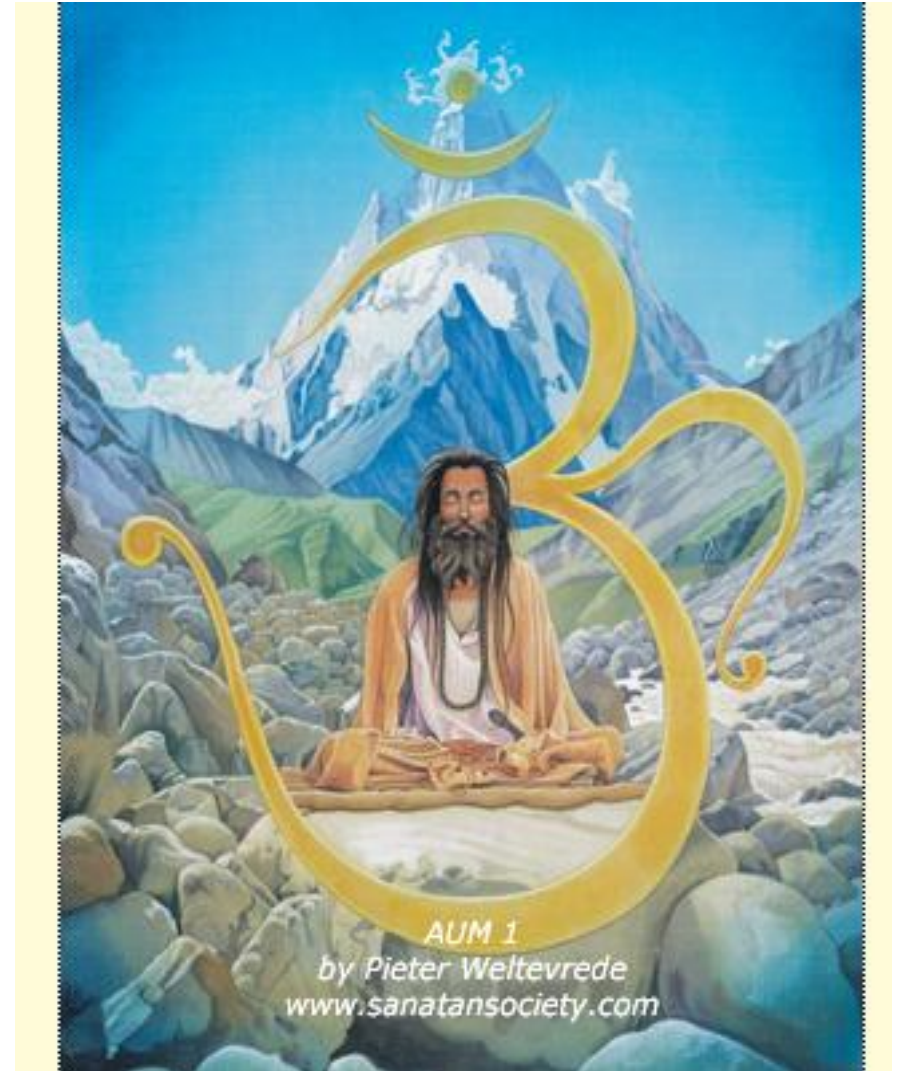
- ✦ Budos mokymas propaguoja žmogaus tobulėjimą ir moko, kad žmogus pats kuria savo likimą.
- ✦ Budistinis mąstymas nepripažįsta vieno asmens garbinimo - žmogaus ar Dievo.

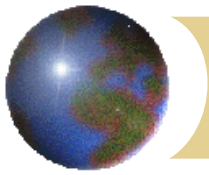

Budizmo esmė

- ✦ Budizmo esmė - tikėjimas, kad atbusti, arba nušvisti, gali bet kuris žmogus.
- ✦ Dėl to jis turi vis besikartojančių įsikūnijimų (Samsara) tėkmėje vadovausis Budos pavyzdžiu bei mokymu ir remtis savo asmeninėmis pastangomis.

Budistų tikslas

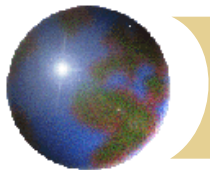
- ✦ Budistų tikslas - atbusti pačiam ir padėti išsigelbėti iš skausmingų atgimimų visoms kitoms būtybėms;
- ✦ Galutinis atbudimo (nušvitimo) tikslas - nirvana.

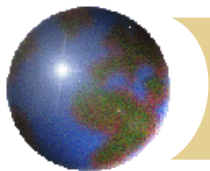
Nirvana

- ✦ Nirvana (*nirvana*) pažodžiui reiškia užgesimą, bet kartu ir ramybę.
- ✦ Tai būseną be pradžios, nekintama, amžina, neišnykstanti, tai ne sunaikinimas, o ne gimimas, ne tapšmas.
- ✦ Kadangi ji patiriama tik užgesus savajam Aš, ji amžina, nelokalizuojama, ji nenusakoma žodžiais.
- ✦ **Nirvana** budizme yra galutinis atbudimas, arba nušvitimas.
- ✦ Budos laikais nirvana kaip "užgesimas", "atvėsimas" reiškė troškimų, neapykantos ir neišmanymo tamsos pabaigą.

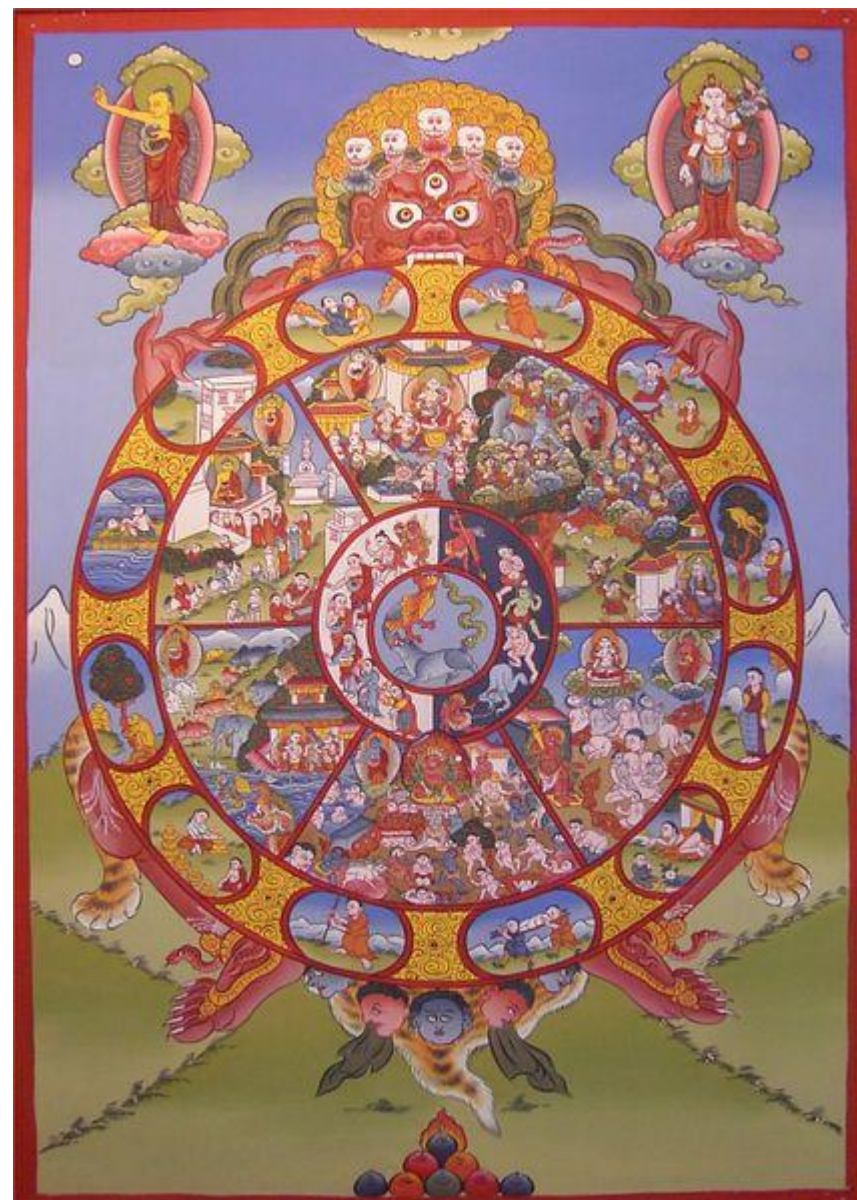
- ✦ Nirvana buvo priešinama su trimis liepsnomis - aistra, neapykanta ir klydimu.
- ✦ O būtis buvo priešinama su nebūtimi. Taigi nirvana nėra būties priešybė, ji nėra susinaikinimo ir pasyvios ramybės sinonimas. Iš tiesų nirvana tikrai yra ramybė, bet tik ramybė nuo aistrų. Visais kitais požiūriais, nirvana - tai proto-dvasios (čitta) veikla visu pajėgumu.
- ✦ Tokį nirvanos supratimą rodo pats Budos gyvenimas. Juk jis po aukščiausio ir visiško atbudimo (vadinasi, pasiekęs nirvaną) keturiasdešimt metų nuosekliai skleidė savo mokymą.

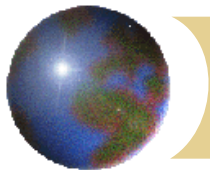

Samsara

- ✿ **Samsaros** (sanskrit. keliavimas, reinkarnavimas, žemiškų atgimimų ratas) sąvoka naudojama skirtingose rytietiškosiose žinojimo tradicijose: džainizme, budizme, induizme, bet visur išlieka pagrindinis jos aspektas - reinkarnacija, kurios pobūdį nulemia karma.

Gyvenimo ratas. Budistinė tapyba, Butanas

Budizmo doktrina. Trys visuotinės tiesos

- ☉ Gyvenimas, pasak Budos įžvalgos, yra **laikinas** (*skr. anitya*), **neturi savasties** (*skr. anātman*) ir **yra sklidinas kančios**.
- ☉ Žmogus priėmęs šiuos tris būties požymius įžengia į budistinį kelią.

Pirmoji visuotinė tiesa

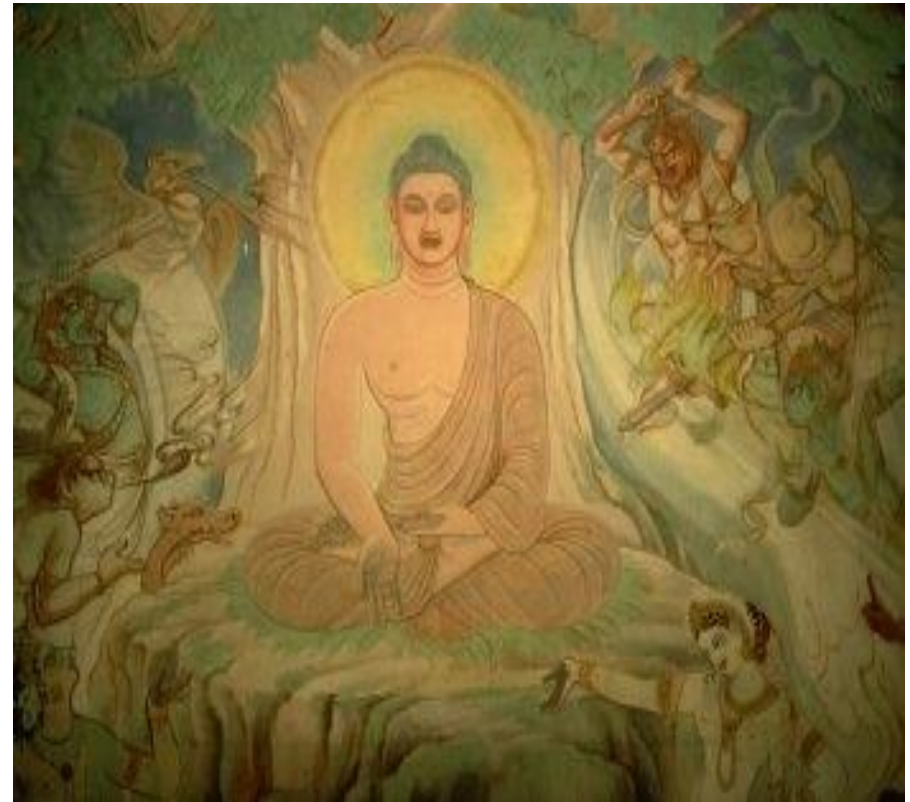
- ✦ Gyvenime viskas nepastovu ir nuolat kinta.
- ✦ Ši Budos mintis siejasi su graikų filosofo Heraklito teiginiu, kad negalima du kartus įbristi į tą patį upės vandenį.

- ✦ Gyvenimas negali teigti pasitenkinimo, nes nieko nėra pastovaus.
- ✦ Žmonės trokšta prisirišti prie daiktų, kurie negali ilgai egzistuoti.
- ✦ Jei kam pavyksta pasiekti pasitenkinimą, tai jis trunka trumpai, o tai sukelia kančią.
- ✦ Kančia daro gyvenimą ne tokį tobulą, būtyje vyrauja kentėjimas, nes jį sąlygoja laikinumo gimdomi troškimai ir neišmanymas.
- ✦ Pašalinus šituos veiksnius galima išsilaisvinti iš samsaros.

Antroji visuotinė tiesa

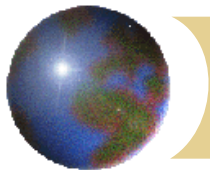
Sarnato šventyklos freska

Trečioji visuotinė tiesa

- ✿ Nėra amžinos sielos.
- ✿ Ir tai, ką žmonės vadina "Aš pats", - tik paprasčiausia besikeičiančių charakteristikų suma.
- ✿ Jas galima išardyti, kai pvz. karietą.

Nesavastingumas - pamatinė budizmo tiesa

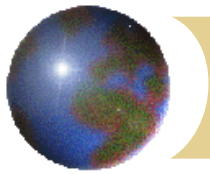
- ⊕ Nesavastingumas reiškia, kad tai, kas yra kaip individas, neturi jokios savasties, jokio "aš" kaip nekintančios, amžinos, vientisos ir nepriklausomos substancijos.
- ⊕ Taigi budizme savastis, arba ego, yra išimtinai tiktai praeinanti ir kintanti (todėl linkusi kentėti) empirinė individualybė, kurią sudaro penkios sudedamosios dalys, vadinamosios skandhos.

- Visą būtį ir gyvenimo tąsą, visą gyvenimo atsiradimą ir pasibaigimą budizme aiškina dvylikos pakopų sąlygotosios kilmės formulė, kurioje kiekviena grandis yra viena kitos sąlygota ir kartu viena kitą sąlygojanti:
1. Neišmanymas sąlygoja valingus veiksmus arba karminius darinius.
  2. Valingi veiksmai sąlygoja sąmoningumą.
  3. Sąmoningumas sąlygoja proto ir fizinius reiškinius.
  4. Proto ir fiziniai reiškiniai sąlygoja šešis gebėjimus (t.y. penkis fizinius jutimo organus ir protą).
  5. Šeši gebėjimai sąlygoja (jutiminį ir mintinį) sąlytį.
  6. (Jutiminis ir mintinis) sąlytis sąlygoja jutimus.
  7. Jutimai sąlygoja norą (troškimą).
  8. Noras (troškimas) sąlygoja įsikibimą (prisirišimą).
  9. Įsikibimas sąlygoja tapsmą.
  10. Tapsmas sąlygoja gimimą.
  - 11.12. Gimimas sąlygoja ... irimą, mirimą, sielvartavimą, skausmą ir t.t., ir neišmanymą.
- ⊕ Taip ratas užsidaro.

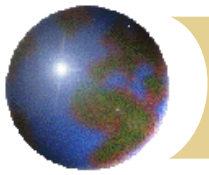
Niekas neatsiranda be priežasties

- ✦ Sąlygotosios kilmės esmė - natūralus dėsnis, pagal kurį visi reiškiniai kyla priklausomai nuo savųjų priežasčių, susijusių su jų individualia būkle bei padėtimi.
- ✦ Tai tiesa, kuri teigia, kad niekas neatsiranda be priežasties, kad niekas nėra sukurta iš nesąlygotos priežasties, kad niekas nėra sukurta nepriklausomo kūrėjo.
- ✦ Viskas randasi išimtinai tik dėka ir priklausomai nuo priežasčių ir sąlygų sutapimo, kurioms nesutapus tai greičiausia nebūtų galėję rasti.

Sąlygotoji kilmė

- ✦ Sąlygotoji kilmė, dar vadinama *priklausomuoju radimusi*, aiškina budizmo principą apie visuotinį sąlygotumą, reliatyvumą ir tarpusavio priklausomybę.
- ✦ Iš tiesų Sąlygotoji kilmė yra įžvalga į pačią visatos prigimtį, kurią kaip tik ir patyrė Buda atbusdamas.
- ✦ Tada, galima sakyti, jis kaip tik ir atsivėrė sąlygotosios kilmės tiesai, įžvelgė ją.
- ✦ Bendroji sąlygotosios kilmės tiesos loginė sandara yra tokia:
  1. Esant *šiai* sąlygai, kyla (atsiranda) ***tai***.
  2. Nesant *šios* sąlygos, ***tai*** nekyla (neatsiranda).

Penki skandhos (asmens dariniai)

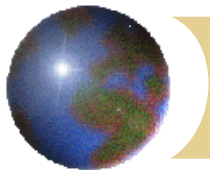
- ✦ Skandhos yra tai, kas sudaro taip vadinamą būtybę, individą, "aš".
- ✦ Tai penkios sudedamosios individualybės dalys, kurios pagal budizmą yra tiktai nuolatos kintančių fizinių ir mintinių jėgų ar galių (energijų) deriniai:
- ✦ **Medžiaga - pirmasis asmens darinys (rūpa).**
- ✦ **Pojūčiai - antrasis asmens darinys (vedana).**
- ✦ **Suvokimai - trečiasis asmens darinys (samdžnia).**
- ✦ **Proto dariniai - ketvirtasis asmens darinys (samskara).**
- ✦ **Sąmonė - penktasis asmens darinys (vidžniana).**

1. Medžiagos darinys apima:

- ✚ tradicinius keturis elementus, t.y. tvirtumą, skystumą, karštį ir judėjimą,
- ✚ tradicinių keturių elementų vedinius, kurie yra:
  - ✚ penki mūsų medžiaginiai jutimo organai:
    - akių gebėjimai;
    - ausų gebėjimai;
    - nosies gebėjimai;
    - kūno gebėjimai;
  - ✚ juos atitinkantys penki išorinio pasaulio objektai:
    - regimieji pavidalai;
    - garsai;
    - kvapai;
    - skoniai;
    - lytėjimo dalykai;
  - ✚ kai kurios mintys, idėjos, sąvokos, sudarančios proto objektus.
- ✚ Kaip matome, į medžiagos darinį įeina visa, kas medžiagiška, išorėje ir viduje.

2. *Pojūčiai yra šešeriopi:*

1. pojūčiai, patiriami per akių sąlytį su regimaisiais pavidalais;
2. pojūčiai, patiriami per ausų sąlytį su garsais;
3. pojūčiai, patiriami per nosies sąlytį su kvapais;
4. pojūčiai, patiriami per liežuvio sąlytį su skoniais;
5. pojūčiai, patiriami per kūno sąlytį su lytėjimo objektais;
6. pojūčiai, patiriami per proto sąlytį su minties objektais arba nuomonėmis.

✚ Protas tėra gebėjimas ar organas (*sansk.* indriya), kaip akys ar ausys. Jį galima valdyti ir ugdyti kaip ir bet kurį kitą gebėjimą, tad Buda pakankamai dažnai kalbėjo apie šešių gebėjimų suvaldymo vertę.

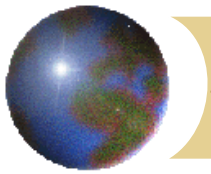
✚ Kaip gebėjimai akys ir protas skiriasi tuo, kad akių gebėjimas junta spalvų ir pavidalų pasaulį, o proto gebėjimas junta nuomonių, minčių ir proto objektų pasaulį.

3. Suvokimai yra šešeriopi

☉ Kaip ir pojūčiai, suvokimai yra šešeriopi, atinkantys šešis vidinius gebėjimus, susijusius su mūsų šešiais jutimo organais. Kaip ir pojūčiai, jie sukuriami per mūsų šešių gebėjimų sąlytį su išoriniu pasauliu. Suvokimai kaip tiktai yra tai, kas atpažįsta fizinius ir psichinius objektus:

1. regimųjų pavidalų suvokimas;
2. garsų suvokimas;
3. kvapų suvokimas;
4. skonių suvokimas;
5. lytėjimų suvokimas;
6. minčių suvokimas.

4. Protas - "tai, kas sudaro (prototurinį)", "atliktos veiklos įspaudas (mintyse)".

- ✦ Šią grupę sudaro visi valingieji veiksmai: geri, blogi ir neutralūs. Tai, ką bendrai vadiname karma, telpa į šį *skandhą*.
- ✦ Apie valią Buda sako, kad ji yra "proto darinys, proto veikla. Jos paskirtis - nukreipti mintis į gerą, blogą ar neutralią veiklą".
- ✦ Lygiai kaip pojūčiai ir suvokimai, valia yra šešių rūšių, kurios susijusios su šešiais vidiniais gebėjimais ir juos atitinkančiais šešiais išorinio pasaulio objektais (fiziniais ir psichiniais).
- ✦ Pojūčiai ir suvokimai yra nevalingi veiksmai. Jie nesukuria karminio poveikio. Šitą poveikį sukuria vien tik valingieji veiksmai, tokie kaip: dėmesys, noras, ryžtas, pasitikėjimas, susitelkimas (*samādhi*), išmintis (prajñā [pradžnia]), narsa, jėga, troškimas, bjaurėjimasis, nepalankumas, neapykanta, neišmanymas, išpuikimas, "aš" idėja, ir t.t.
- ✦ (iš viso yra 52 proto veiklos, sudarančios šitą *skandhą*).

5. Sąmonė

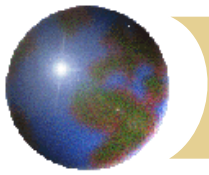
- ✦ Sąmonė čia suprantama kitaip, nei įprasta ne budizme. Savitai ir daug siauriau.
- ✦ Sąmonė yra atsakas, reakcija, kurios pagrindas yra vienas iš šešių gebėjimų (akių, ausų, nosies, liežuvio, kūno ir proto) ir kurios objektas, siekis yra vienas iš šešių atitinkamų išorinių reiškinių (regimieji pavidalai, garsai, kvapai, skoniai, lytimieji dalykai ir proto objektai, t.y. idėjos ir mintys).
- ✦ Buda be jokių dviprasmybių pasakė, kad sąmonė yra priklausoma nuo medžiagos, pojūčių, suvokimų ir proto darinių ir kad jos negali būti be kitų keturių: *"Jeigu koks žmogus sakytų: aš parodysiu kaip sąmonė ateina, nueina, iškeliauja, iškyla, auga, didėja ar plėtojasi nepriklausomai nuo medžiagos, pojūčių, suvokimų ir proto darinių, - tai jisai kalbėtų apie kažką, ko nėra"*.

Keturios tauriosios tiesos

1. Tiesa apie kančią: visa būtis yra kančia;
2. Tiesa apie kančios atsiradimą: kančia turi priežastį – blogų dalykų troškimas ir įjunkimas į juos;
3. Tiesa apie kančios įveikimą: kančią galima įveikti, išsivaduoti iš troškimų;
4. Tiesa apie kelią vedantį iš kančios: yra kelias vedantis iš kančios - Taurusis aštuonialypis kelias.

Taurusis aštuonialypis kelias

1. Tobulos pažiūros (teisingas Keturių taurių tiesų ir būties nesavastingumo supratimas);
2. Tobulas nusiteikimas (arba teisingas ketinimas, teisingas ryžtas); tirosios vertybės – gailestis, bet ne noras laimėti;
3. Tobulas kalbėjimas (susilaikymas nuo melo, šmeižto, apkalbų, agresijos, pykčio);
4. Tobulas elgesys (gyventi garbingai ir neskriausti gyvų būtybių);
5. Tobulas pragyvenimo šaltinis (susilaikymas nuo darbų, kurie kenkia kitoms gyvoms būtybėms, pvz. prekiauti ginklais);
6. Tobulos pastangos (priešinimasis viskam, kas kuria nesveiką karma, ir puoselėjimas to, kas kuria sveiką karma); mąstyti tik tauriai;
7. Tobulas budrumas (nuolatinis kūno, jausmų, mąstymo ir minčių objektų budrumas); teisingas dėmesio koncentravimas, neblaškomas pašalinių minčių;
8. Tobulas susitelkimas, meditacija (sąmonės nedrumsčia jokie veiksniai-nušvitimas, nirvana).

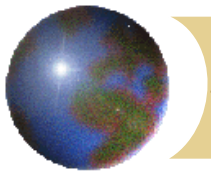

Taurųjį
aštuonialypį
kelią galima
suskirstyti į tris
dalis:

- 1. Išmintis -**
1, 2 gijos;
- 2. Dora -**
3, 4, 5 gijos;
- 3. Susikaupimas**
- 6, 7, 8 gijos.

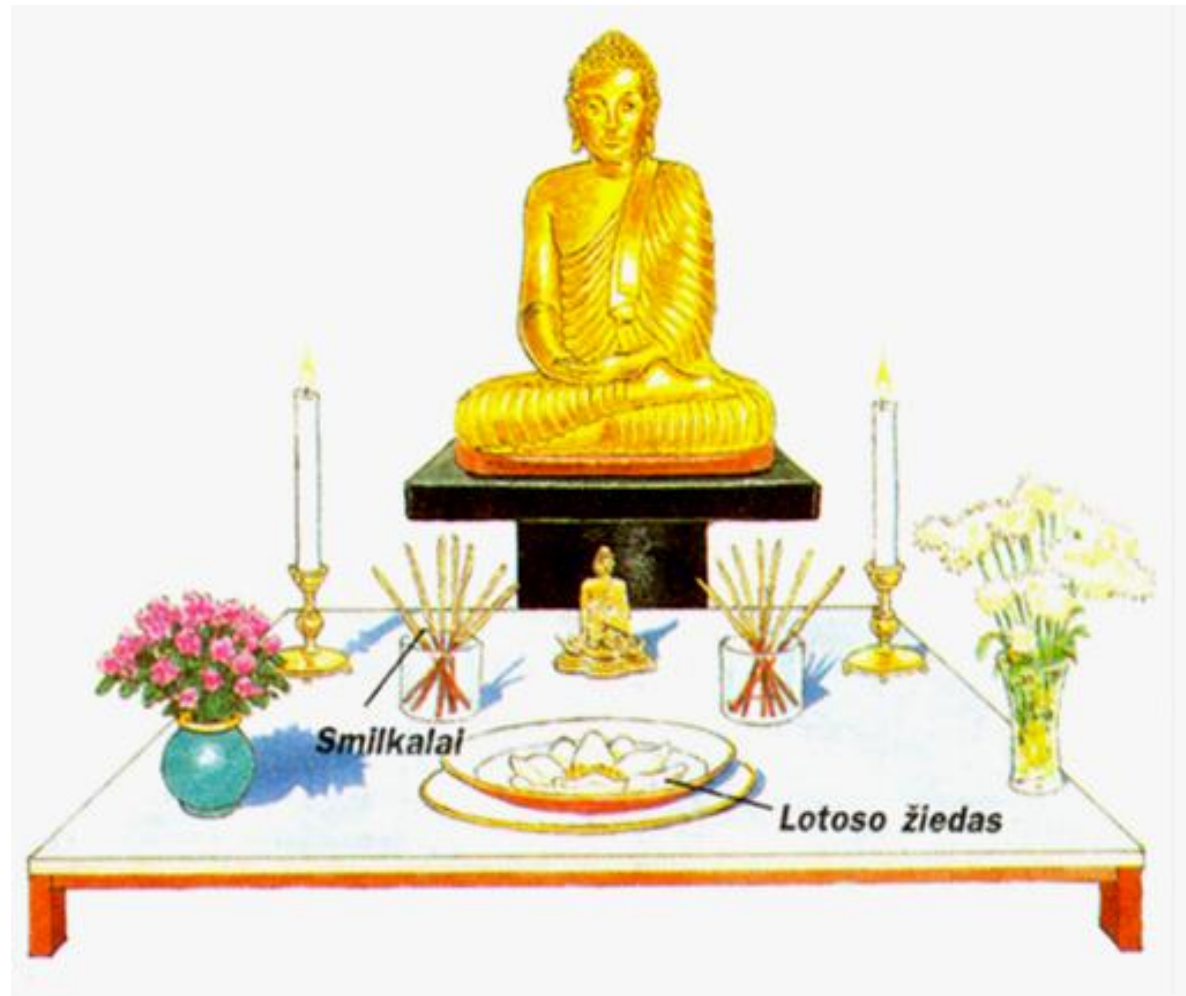
Kas yra "aš"?

- ✦ Tai, ką vadiname "būtybe", "individu" ar "aš", yra tiktai įprastinis pavadinimas ar sutartinis apibūdinimas, etiketė, kurią žmonės suteikia penkių *skandhų* deriniui.
- ✦ Visi šie *skandhos* yra laikini ir nuolatos kinta.
- ✦ Todėl ir visas derinys yra laikinas ir nuolat besikeičiantis.
- ✦ Visa, kas yra laikina, yra kančia, *duhkha*, sakė Buda.
- ✦ Vadinasi, penki asmens dariniai yra kančia, *duhkha*.
- ✦ Vis kitą akimirką derinys yra jau kitas.
- ✦ Taigi logika tokia: A nelygu A.
- ✦ Visa yra kas akimirką vykstančio atsiradimo ir pranykimo tėkmėje.
- ✦ Taigi jau seniai nebėra to "aš" derinio, kuris sakinio pradžioje perskaitė "taigi".
- ✦ Vadinasi, nėra jokio "aš", nes kitokio žmogus dar neišgalvojo.

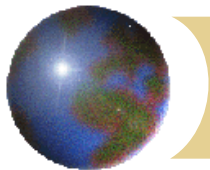

Meditacija

- ✦ Svarbiausias būdas nirvanai pasiekti yra meditacija.
- ✦ Suprasti Budos mokymo tiesas galima tik medituojant.
- ✦ Medituojant mintys koncentruojamos į pasaulio nepastovumą.
- ✦ Budistai medituoja kasdien.

Meditacijos kambarys. Daiktai ant stalo yra židiny, į kurį medituojantysis sukaupia dėmesį.

Taigi galima apibendrinti, kad budizmo kelio gairės yra:

- ✿ Keturios tauriosios tiesos.
- ✿ Nesavastingumas (*skr.* anātman).
- ✿ Taurusis aštuonialypis kelias.
- ✿ Šyla (*skr.* śīla), t.y. pratybos ugdančios drausmę ir dorovę.
- ✿ Dhjana (*skr.* dhyāna) arba meditacija.
- ✿ Pradžnia (*skr.* prajñā) arba išmintis ir įžvalga.

- ✦ Buddha paaiškina aštuoneriopą kelią, susidedantį iš 4 tiesų apie kančią, jos priežastį ir nutraukimą supratimo ir kelio, kuris ten veda, suvokimą: teisingas siekis, teisinga kalba, teisingi darbai, teisingas gyvenimo būdas, teisingos pastangos ir teisingos mintys.
- ✦ 4 motyvai vedantys į blogį yra šališkumas, nesantaika, kvailumas ir baimė. 6 sveikatos praradimo būdai yra svaigieji gėrimai, buvimas gatvėse netinkamu laiku, dažnai buvoti prekyvietėse, azartiniai žaidimai, blogi draugai ir dykinėjimas.
- ✦ Tie etiniai mokymai ir pasisakymai įvairiomis temomis yra iš Buddha pasisakymų (nikaya) pirmajame iš Trijų krepšių (Tripitaka), sudariusių Pali kanoną.
- ✦ Antrame krepšyje yra vienuolių įstatai (Vinaya). Vėlesni komentarai sudarė trečiąjį "aukštesniųjų doktrinų" krepšį (Abhidharma).

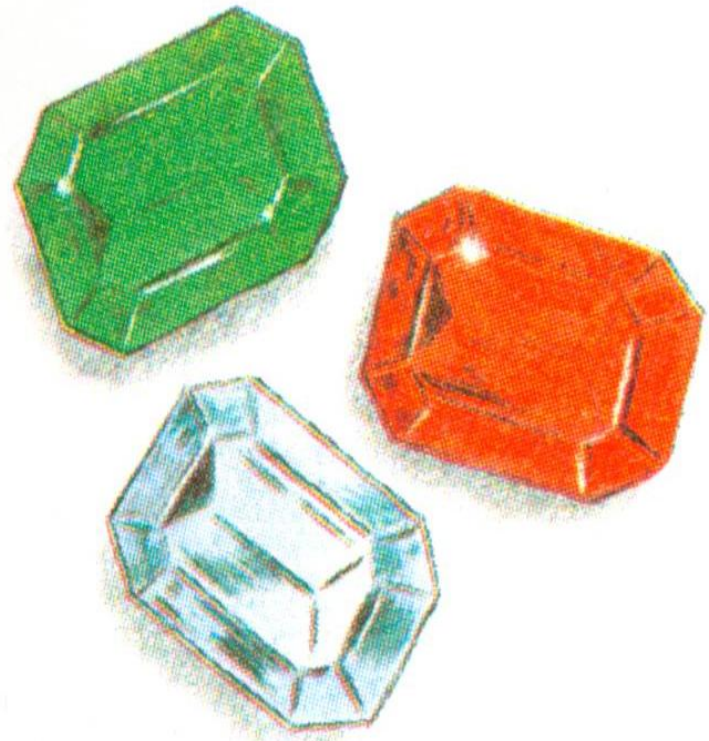

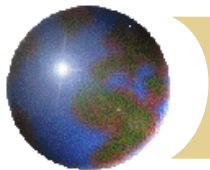
- ☉ Karmos pagerinti neįmanoma, ją galima tik sunaikinti ir nebeatgimti. Budizmo doktrinos teigia, kad esą įmanoma pasiekti einant kilminguoju "aštungubu keliu", kurį sudaro:
1. teisngas žinojimas;
  2. teisingas nusiteikimas (vengtiną visko kas susiję su jusliniais malonumais, neapykanta ir pykčiu);
  3. teisingas kalbėjimas (susilaikymas nuo melo ir tuščiažodžiavimo);
  4. teisinga veikla;
  5. teisingas gyvenimo būdas;
  6. tesingos pastangos;
  7. teisinga dėmesio koncepcija;
  8. teisinga meditacija;
- ☉ Budizmas teigia, kad eidamas šiuo keliu žmogus galiausiai suvokia, kad žmogaus asmenybė – individualusis "aš" yra iliuzija ir , kad realiai egzistuoja tik nepliaujamai judantys būties elementai – darmos, iš kurių, žmogui mirus, susiformuoja naujas individas. Toks suvokimas leidžia jam įveikti tris svarbiausias aistras (geidulį, neapykantą ir klaidingą žinojimą) ir užgesinti savyje troškimą būti. Tuo būdu žmogus priartėja prie tobulo žmogaus idealo ir galiausiai išsivaduoja iš "atgimimų rato", pasiekdamas nirvaną.

Trigubas perlas arba Trys brangenybės: Buda, Mokymas, Bendruomenė

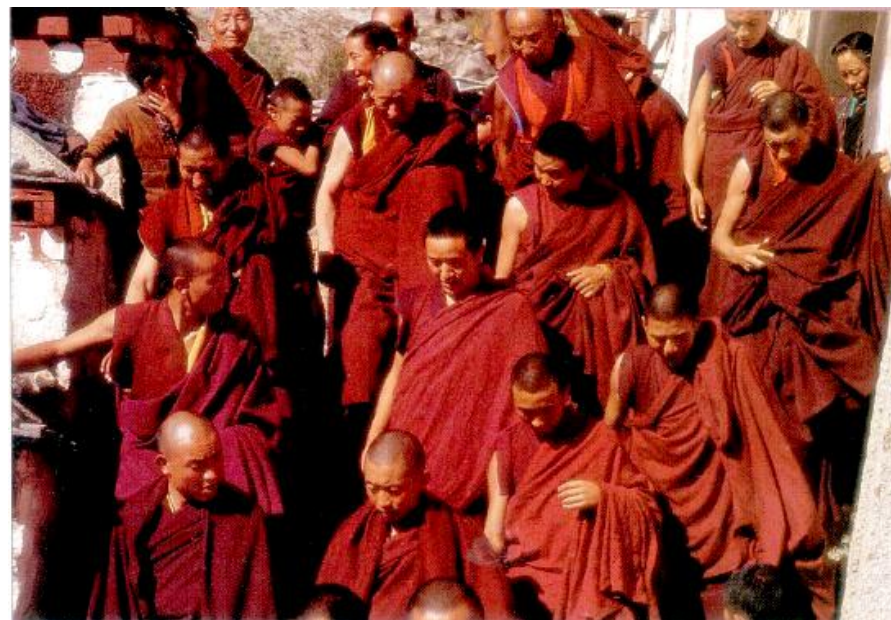
- ✦ Daugumą budistų vienija tai kad jie tiki Buda ir jo mokymu (dharma) ir puoselėja sangos šventą gyvenimo būdą.
- ✦ Visa tai jiems taip brangu, kad vadinama trigubu perlu
- ✦ Tai yra pagalbos ir paramos žmonėms šaltiniai, kitaip vadinami išsivadavimu.

Sangha

- ✦ Budistų bendruomenę - sanghą sudaro vienuoliai, vienuolės ir pasauliečiai.
- ✦ Pirmąją sangą sudarė atsivertę Sanrate po pirmo Budos pamokslo.
- ✦ Buda galvojo ar reikia į sangą priimti moteris, bet jį įtikino jo uošvė prašydama tapti bendruomenės nare.

**Šis berniukas
pasirengęs
ceremonijai, per
kurią bus priimtas
į vienuolyną.**

**Jo puikūs
drabužiai primena
Budos gyvenimą,
kai jis buvo
princas.**

**Dabar berniukas vilki
vienuolio drabužius.
Jo galva nuskusta.**

**Berniukas
užsikabinęs elgetos
dubenį. Tai viena iš
kelių stadijų, kurią
jis turi pereiti
sangoje.**

- ✦ Kai kuriose šalyse yra paprotys, kad visi berniukai kurį laiką gyventų kaip vienuoliai.
- ✦ Laikotarpis nuo kelių dienų iki kelerių metų.
- ✦ Iš pasauliečių mokinių buvo reikalaujama, kad jie vienuolių akivaizdoje paskelbtų, jog priima Trejopą Prieglobstį, arba Tris Brangenybes ir prižadėtų laikytis Penkių priesakų, garantuojančių moralinius poelgius: nenaikinti gyvybės, nevogti, nesvetimauti, nemeluoti ir nevartoti svaiginančių gėrimų.

“Maldai būtinas visiškas atsiskyrimas: tik tu ir Dievas. Kada mintys neužpildytos niekuo daugiau, bendravimas su Dievu tampa ypatingas. Suvoki, jog Dievas girdi ir supranta tave. Kiek skirti laiko tokiam bendravimui su Dievu, sprendžia pats žmogus. Aš atsiskyrėlio gyvenimą gyvenu tris mėnesius per metus. Tačiau mūsų kalnuose yra atsiskyrėlių vienuolių, kurie taip gyvena penkerius ir net dvylika metų. Per visą tą laiką jie nemato nė vieno gyvo žmogaus. Jiems atneša maisto bei vandens ir palieka visa tai iš anksto sutartoje vietoje. Prisimenu, kaip Ispanijos kalnuose sutikau šventą atsiskyrėlį, kuris jau daug metų gyvena vienas, maitindamasis tik duona, vandeniu ir arbata. Kai aš jo paklausiau, kam jis skiria savo meditacijas, jis atsakė trumpai: meilei”. Dalaj Lama XIV

Vienuoliai – atsiskyrėliai

<http://www.santiforestmonastery.com/Caves%20&%20Kutis.php>

http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20030502/pasa_01.html

- ✪ Budistų vienuoliai dėvi šafrano spalvos apdarą.
- ✪ Jie turi susirinkti maistui išmaldą.

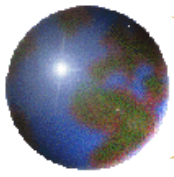

Lotosas – budizmo simbolis

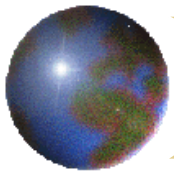
- ❖ Lotoso šaknys auga dumble.
- ❖ Žmogus turi būti panašus į lotoso žiedą.
- ❖ Purvas simbolizuoja žmogaus gyvenimą, o tyras žiedas – nušvitimą.

Budistų šventovės. Stupos, pagodos, vatai

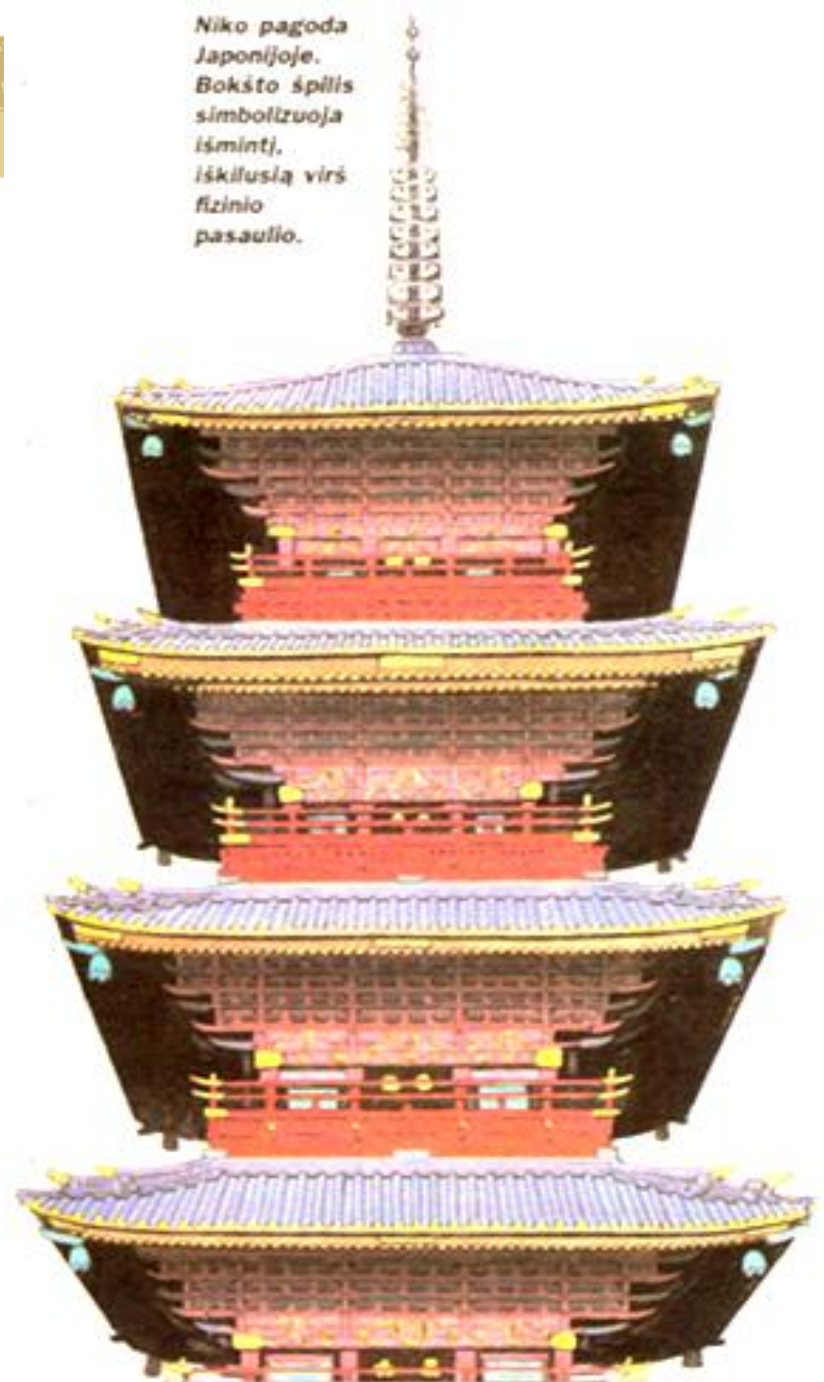

Pagoda

- ✦ Visose budizmą išpažįstančiose šalyse yra šventyklų, bet čia jų vaidmuo nėra labai svarbus.
- ✦ Japonijoje ir Kinijoje pastatai vadinami pagodomis.
- ✦ Jos yra kelių aukštų bokšto formos.

*Niko pagoda
Japonijoje.
Bokšto špilis
simbolizuoja
išmintį,
iškilusią virš
fizinio
pasaulio.*

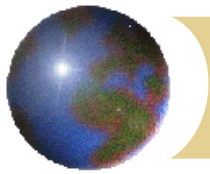

- ✦ Aukšti eiliuoti pagodų pastatai buvo taikomi ne tik religijai bet ir teritorijų apžvalgai, taip pat navigaciniams tikslams.
- ✦ Į pagodas dažnai trenkdavo žaibai, tai ypač išaukštino jų religinę vertę.

Pagoda Kinijoje, Guangzhou

Stupa Indijoje

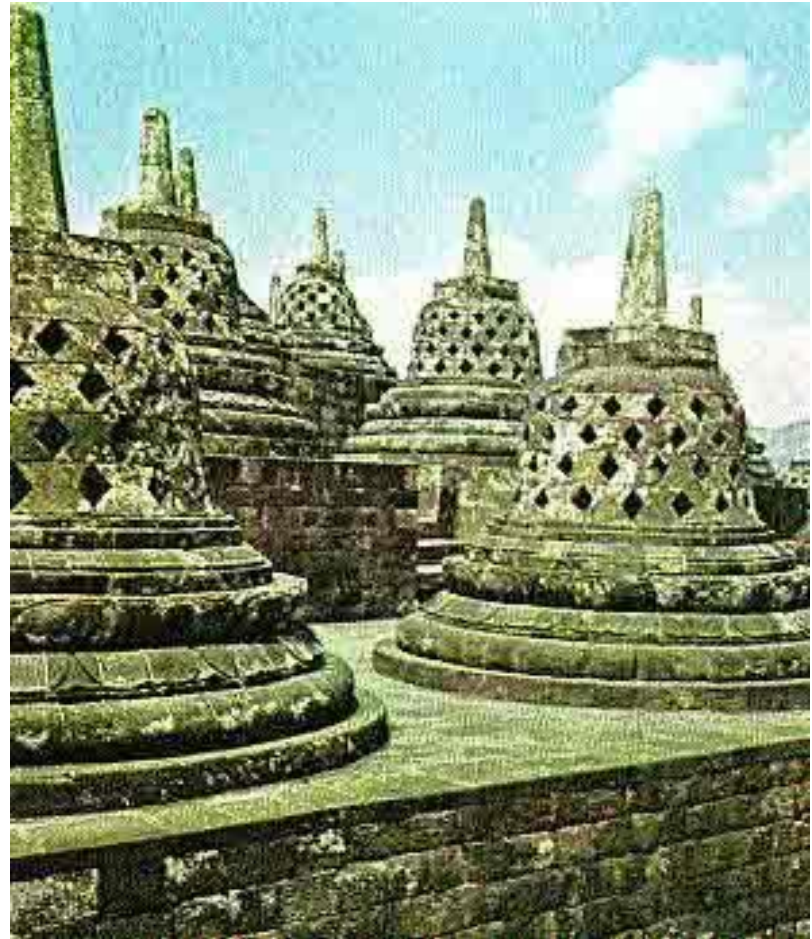
- ✦ Stupos yra gerai matomas "kauburys", kuriame, kaip sakoma, laikomos Budos relikvijos ir jo mokymo rankraščiai.
- ✦ Pastatai dažniausiai varpo formos.
- ✦ Vaikščiodami aplinkui budistai atiduoda Buda pagarbą.

***Auksinė Šve
Dagono
šventyklos
stupa
Rangune,
Birmoje***

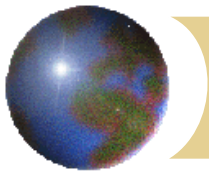

- ✦ Stupa – simbolizuoja nušvitusį protą (Budos būseną).
- ✦ Stupa vaizduoja visų emocijų ir elementų transformavimą į penkias nušvitusias išmintis ir penkias Budos šeimas.
- ✦ Pagodos ir stupos dažnai stovi už šventyklų.

Borobodor, Indonesie

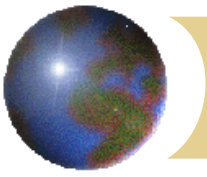
Tailande - vatai

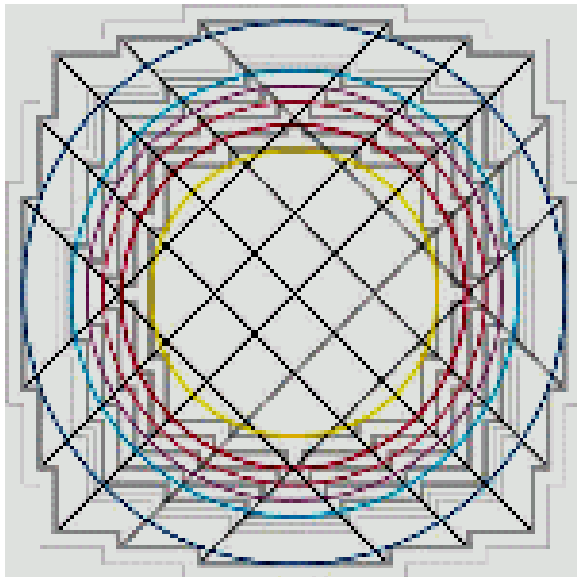
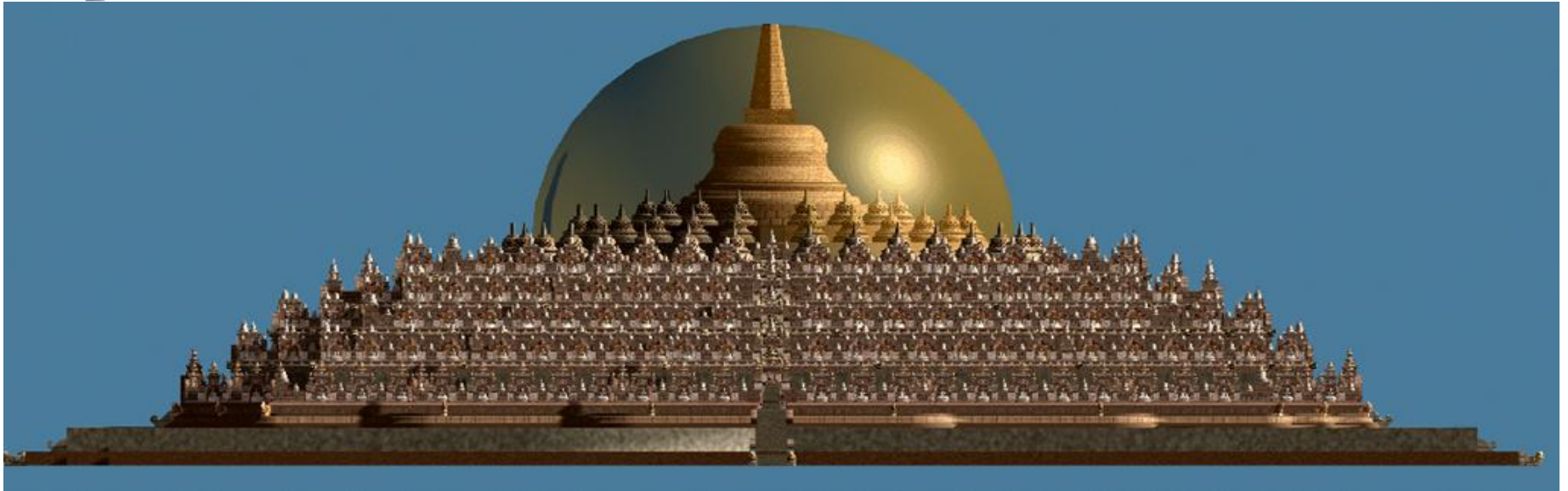
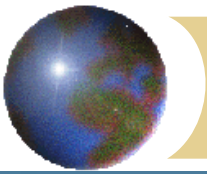
Wat Phra That Hariphunchai, Lamphun Province

Wat Ketkaram, Chiang Mai

- ✪ Birnos sostinėje Jangone yra vienas iš pasaulio stebuklų – didingoji, virš miesto iškilusi Švedagono pagoda, padengta 60 tonų grynojo aukso.

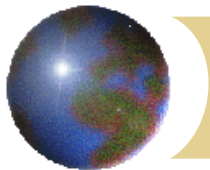
✦ Kosminio
Budos
piramidè

BUDIZMO ŠAKOS

- ⊕ THERAVADA, seniau - Hinajana, arba Mažojo Kelio budizmas (Mažoji važiuoklė)
- ⊕ MAHAJANA arba Didžiojo Kelio budizmas (Didžioji važiuoklė)
- ⊕ VADŽRAJANA arba Deimantinio Kelio budizmas (Deimantinė važiuoklė)
- ⊕ DZENBUDIZMAS arba Dzenas išsivystė iš Mahajanos Tolimuosiuose Rytuose
- ⊕ LAMŲ BUDIZMAS taip pat yra viena Mahajanos atmainų, nors tokį pavadinimą Dalai Lama laiko nekorektišku.

- ✦ Buda perdavė mokymus trijų skirtingų tipų žmonėms.
- ✦ Tie, kurie norėjo išvengti kentėjimo gavo paaiškinimus apie priežastį ir pasekmę, vadinamus Mažuoju Keliu (skr. Theravada).
- ✦ Norintiems daugiau nuveikti kitų labui, jis perdavė mokymus apie išmintį ir užuojautą, vadinamus Didžiuoju Keliu (skr. Mahajana).
- ✦ Žmones, pasitikinčius savo ir kitų Budos prigimtimi, Buda mokė Deimantinio Kelio (skr. Vadžrajana). Šiuo atveju, jis pasirodydavo kaip energijos ir šviesos formos arba savo nušvitusį požiūrį perduodavo tiesiogiai, kaip sąmoningumo srautą.

Istorija

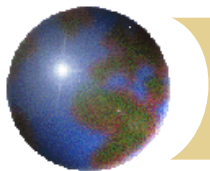
- ❖ I a. - VII a. Ketvirtajame budistų susirinkime Kušanų imperijos laikais ima reikštis nauja įtakinga srovė.
- ❖ Jos sekėjai pavadina ją ***mahajana***, "didžiąja važiuokle", o senąjį budizmą, žiūrėdami į jį kiek iš aukšto, ima vadinti ***hinajana***, t.y. "mažąja važiuokle".
- ❖ Mahajanos svarbiausiais ideologais buvo Ngardžuna, pradėjęs *Madhjamaka* (vėliau peraugo į *Madhjamiką*) mokyklą, ir Asanga, pradėjęs *Jogačiarų* mokyklą.

Theravada (Hinajana) budizmas

- ✦ Teravada – vyresniųjų mokymas.
- ✦ Teravados budistai įsitikinę, kad jie daug griežčiau nei kitos grupės vadovaujasi Budos mokymu.
- ✦ Jie nesimeldžia Budai, nes jis buvo tik žmogus.
- ✦ Didelę reikšmę turi sanga.
- ✦ Kiekvienas, laikydamasis Tripitakos, turi susirasti savo kelią, bet paprastai žmonėms, ne vienuoliams sunku pasiekti nušvitimą.

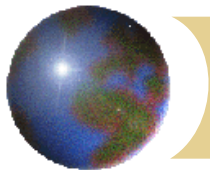

☉ Theravados
(Hinajanos)
budizmas īsigalējo
Šri Lankoje,
Birmoje, Tailande,
Kambodžoje,
Laose.

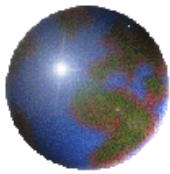

MAHAJANA budizmas

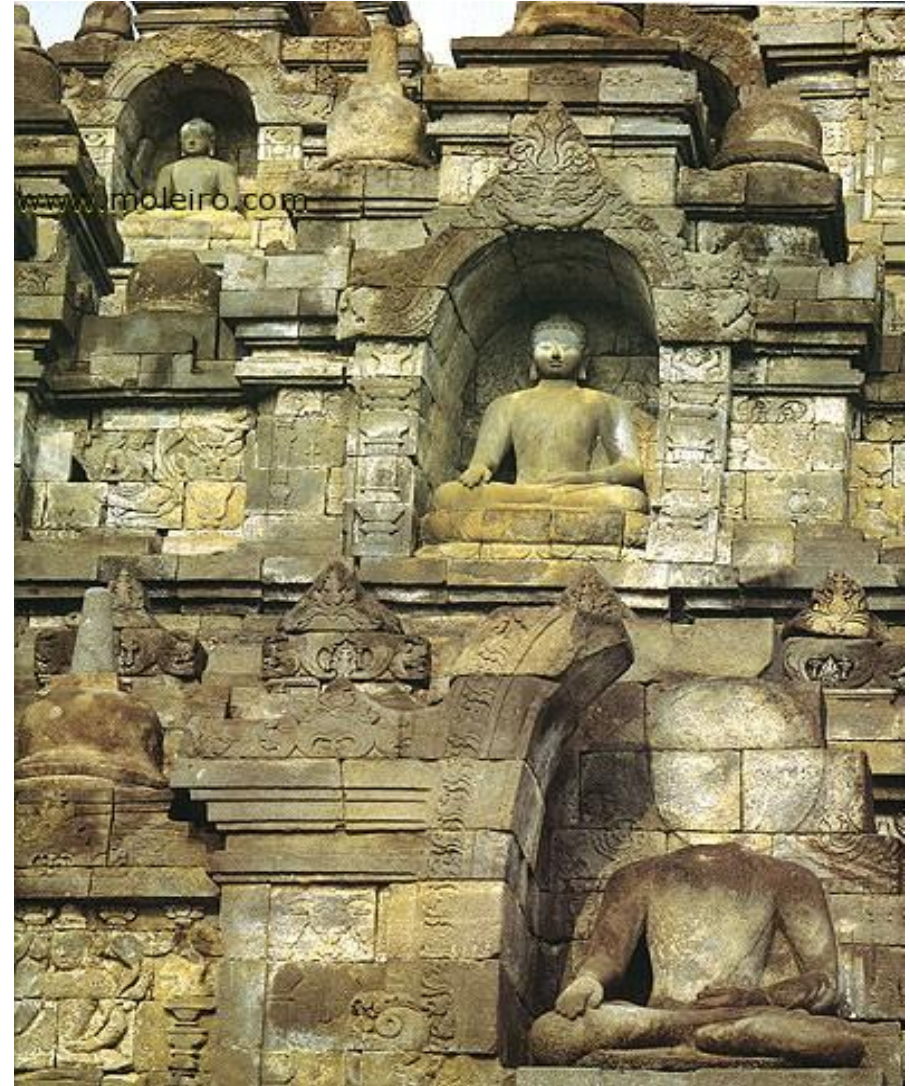
- ✦ Mahajanos budistai tiki, kad Buda gali reaguoti ir į šių dienų žmonių prašymus.
- ✦ Jie mato jame vieną iš daugelio praeities ir dabarties ir ateities Budų.
- ✦ Jie tiki, kad bodisatvomis – žmonėmis, kurie jau visai arti nušvitimo, bet savo noru lieka šiame pasaulyje, kad padėtų tokio pat likimo kitiems.

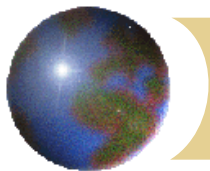

- ✦ Mahajanos budistai, be Tripitakos, remiasi dar kitais tekstais.
- ✦ Nemenkindami sangos reikšmės, jie teigia, kad tapti vienuoliu nebūtina, nes siekti nirvanos gali kiekvienas.

<http://mahajana.net/>

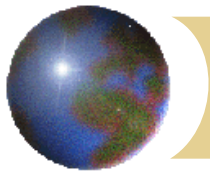

http://www.moleiro.com/images/335/de/Borobudur_Hauptstupa. Wenn man den Rundweg erreicht, st%³C%³B6%³C%³9Ft man auf die gro%³C%³9Fe Hauptstupa in ihrer ganzen Herrlichkeit. Symbol der Shunjata oder %E2%80%9Eletz.html

- ✦ Kai budizmas išplito Azijoje, Mahajanos budistai prisitaikė prie įvairių vietos kultūrų.
- ✦ Taip susiformavo savitos šios budizmo srovės atšakos.
- ✦ Trys iš jų:
  1. Vadžrajana
  2. Tyrosios žemės budizmas
  3. Dzenbudizmas.

VADŽRAJANA arba Deimantinio Kelio budizmas

- ✦ Vadžrajanos - Tibete, Mongolijoje, Japonijoje (*Shingon* sekta) ir Rusijoje.
- ✦ Dar jis vadinamas Tibeto budizmu.
- ✦ Deimantinis Kelias (tib. Dordžė Thekpa) dažnai vadinamas Budos mokymus vainikuojančiu brangakmeniu.
- ✦ Jo tikslas – dualizmą pranokstanti Didžiojo Antspaudo būseną, kur visa, kas bevyktų yra autentiška, nes išreiškia beribį proto potencialą. Veikiant iš rezultato ir įkvėpimo kupinos įžvalgos lygmens, siekiama visus patyrimus transformuoti į savaime išlaisvinantį ir natūralų tyrumą.
- ✦ Tam naudojami visiško susitapatinimo su nušvitimu metodai, leidžiantys greičiausiai pasiekti tikslą.

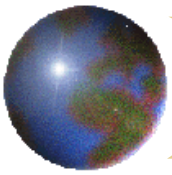
- ⊕ Buda Deimantinį Kelią galėjo perteikti tiems mokiniams, kurie matė jį ne kaip dievą, asmenį ar išorinę galią, tačiau pasitikėjo Buda, kaip jų pačių proto veidrodžiu.
- ⊕ Savo galia ir įžvalga pažadindamas gerąsias žmonių savybes, jis naudojo ir daugybę veiksmingų priemonių, leidžiančių tas savybes visiškai išvystyti.
- ⊕ Iš esmės, šis aukščiausias arba „trečiasis“ lygmuo apima tris praktikos būdus:
  1. „Metodų kelias“;
  2. „Įžvalgos (suvokimo) kelias“;
  3. „Guru joga“.
- ⊕ Naudojant šią praktiką, protas gali pažinti pats save per savo energiją, savo sąmoningumą arba per savo susitapatinimo galią.

Lama – Lamaizmo dvasininkas

- ✦ Lamaizmas – tibetiškasis budizmas.
- ✦ Mahajanistinio budizmo šaka.
- ✦ Paplitęs Mongolijoje, Buriatijoje, Kalmukijoje, Kinijoje (Tibete).
- ✦ Praktikuojama magija, magiškas meldimasis naudojant malūnėlius.
- ✦ Labai gausi dvasininkija (lamos), kuriems vadovauja dalailama.
- ✦ XIV a. Reformuota Raudonkepurių raudonoji Bažnyčia į Geltonąją Bažnyčią (geltonkepurių).
- ✦ Jie laiko, kad dalailama yra Budos įsikūnijimas.

- ❖ Priartėdami prie nirvanos, vadžrajanos budistai gieda mantras ir medituodami naudojami mandalomis
- ❖ Mantros išraižomos ant ratų.
- ❖ Kiekvienas rato pasukimas reiškia, kad mantra kažką pasakė.

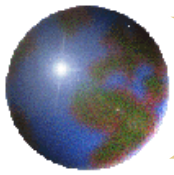

Dalai Lama XIV

Dalai Lama XIV Tenczin Gjatco (toks jo visas titulas) gimė 1935 metais Tibeto gyvulių augintojų šeimoje. Jis buvo pavadintas Lchamo Thondup. Tai reiškia „Deivė, įvykdanti visus norus“. Vaikas gimė praėjus dvejiems metams po Dalai Lamos XIII mirties. Visą tą laiką speciali vienuolių ekspedicija ieškojo berniuko, į kurio kūną persikūnijo mirusio Dalai Lamos XIII siela. Jis buvo surastas 1937 metais, ir mažasis Lchamo buvo paskelbtas dvasiniu ir pasaulietiniu Tibeto vadovu. Po to, kai komunistinės Kinijos armija okupavo Tibetą, Dalai Lama pabėgo į Indiją ir apsigyveno nedideliame kalnų miestelyje Dharnmsaloje, kur ir dabar yra jo būstinė. Ir čia jis paskelbė neprievartinio pasipriešinimo okupantams taktiką ir pelnė už tai viso pasaulio pripažinimą bei pagarbą. Žinomas kino režisierius Bernardas Bertolučis pastatė visame pasaulyje demonstruotą filmą apie Dalai Lamos vaikystės metus „Mažasis Buda“ ir laimėjo už šį filmą „Oskarą“. 1990 metais Dalai Lama gavo Nobelio taikos premiją.

Prieš Kinijai okupuoja Tibetą, čia buvo Dalai Lamos rezidencija

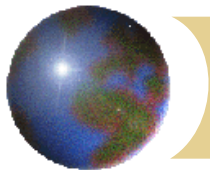

Mandala

Budizmo tradicijoje mandala - tai simbolis, naudojamas meditacijos metu, jos pagalba vienuoliai turi paeiliui "atgaivinti" savyje viską, kas pavaizduota, kol galiausiai pasiekia aukščiausią meditavimo laipsnį - susiliedami su tantrine dievybe. Medituoiant, mandalos įsivaizduojamos trimatėje erdvėje, o tam palengvinti ir naudojamos realios iš spalvoto smėlio, gėlių, maltų ryžių ar brangakmenių sukurtos „išklotinės“. Mandala gali būti nupiešta, supilta iš spalvoto smėlio arba trimatė.

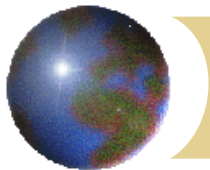

- Labiausiai žinomos Tibeto “smėlio” mandalos, nors terminas nėra tikslus. Juk tam naudojamas dažytas labai susmulkintas marmuras ar kitos uolienos, o ne upių smėlis, kaip paprastai manoma. Senovės Tibete mandala dar buvo puošiama turkio, jaspio, malachito, perlų ar koralų deriniais. Mūsų laikais, ruošdamiesi ritualui, vienuoliai rankiniu būdu smulkina marmurą, sijoja jį per rėtį, o tada dažo įvairiomis spalvomis.

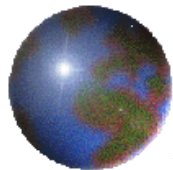
- Tradiciškai mandalos ornamentai kuriami iš 14 ryškių spalvų smėlio: balto, juodo, mėlyno, raudono, geltono, žalio, bei pastarųjų tamsesnių ir šviesesnių atspalvių.

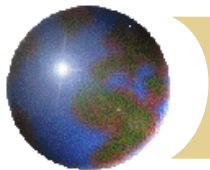

Mandalos kūrimas pradedamas nuo religinių giesmių atlikimo bei mantrų kartojimo ceremonijų. Keturi vienuoliai, atsakingi už skirtingas pasaulio šalis, pirmiausiai nupiešia mandalos kontūrus. Jokios improvizacijos čia nėra, vienuoliai privalo mintinai žinoti šventus tekstus, kur nusakoma tiksliai piešinio geometrija, struktūra, spalvų deriniai, elementų išdėstymas ir panašiai. Toliau sudėtingiausias piešinys kuriamas iš labai smulkaus spalvoto smėlio, kuris tam tikra tvarka, pradedant nuo mandalos vidurio, dėliojamas po dešimt valandų į dieną.

Mandala labai kruopščiai kuriama devynias dienas. Paskutinę, dešimtą, dieną smėlio mandala sunaikinama, spalvoto smėlio ornamentai sumaišomi ir išpilami į vandens telkinį, kas simbolizuoja gyvybės ir pasaulio laikinumą.

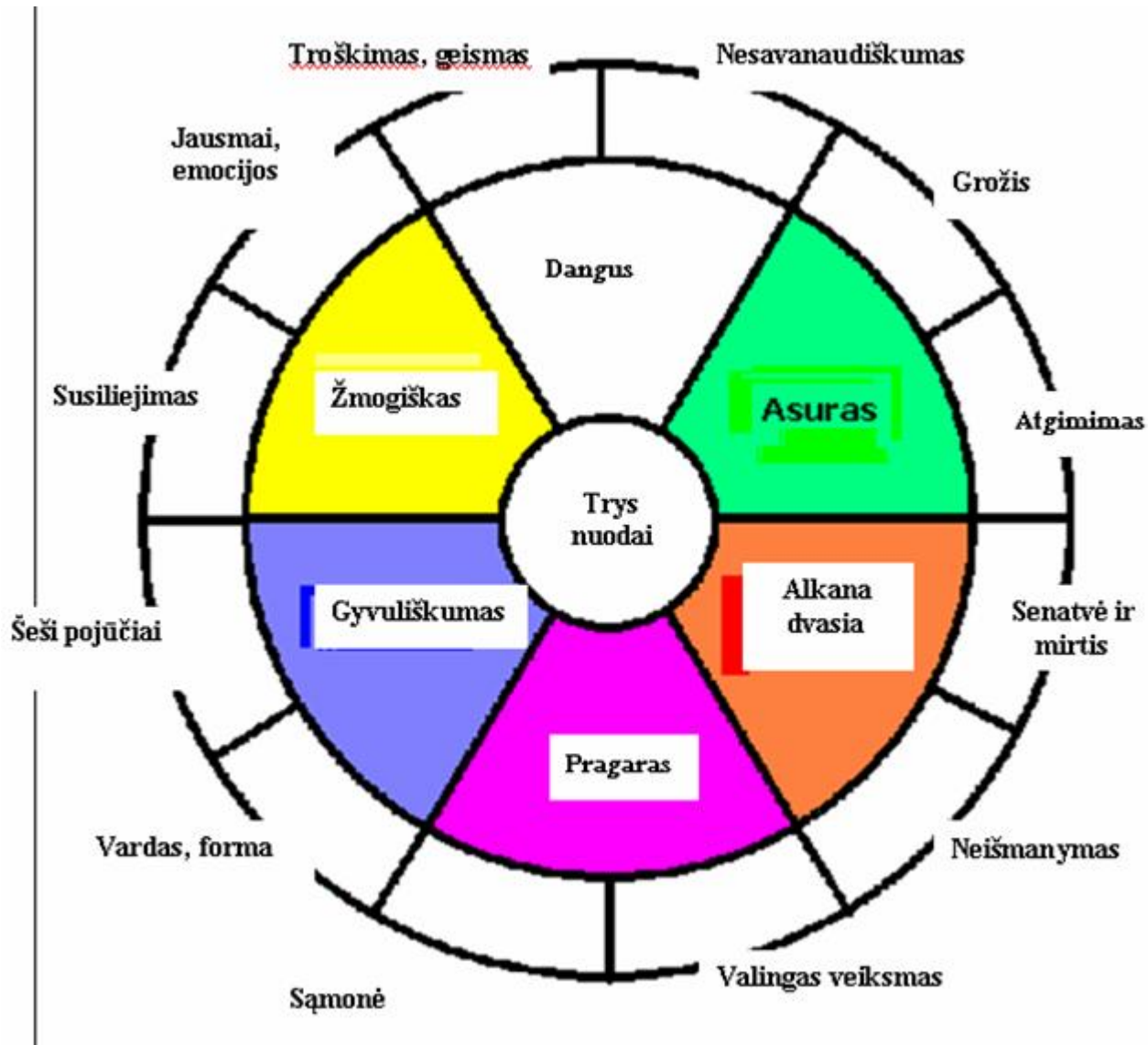
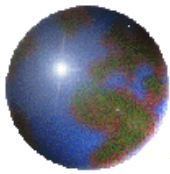

Tvarka ant popieriaus padaro tvarką viduje

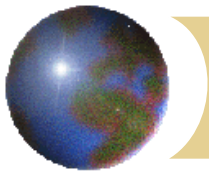
- ✦ Pabandykite įsijausti į kokią savo būseną ir piešti ją, pvz. galite piešti savo svajonę, netektį arba nuovargį, meilę. Pradėję nuo piešinio pakraščiu ir pamažu slinkdami link vidurio bei kartais stabteldami, medituokite kartu su savo mandala. Pasiekus centrą, dažniausiai, organizme įvyksta tam tikras pokytis, atrandamas sprendimas, ar palengvejimas, ar nusiramėjimas.

Nesijaudinkite, jei nemokate piešti. Grožis čia nėra labai svarbus. Viskas vyksta tarsi savaime. Skriestuvu nusibrėžkite apkritimą ir po to jau kaip jūsų išmonė leidžia. Svarbu išlaikyti simetriją.

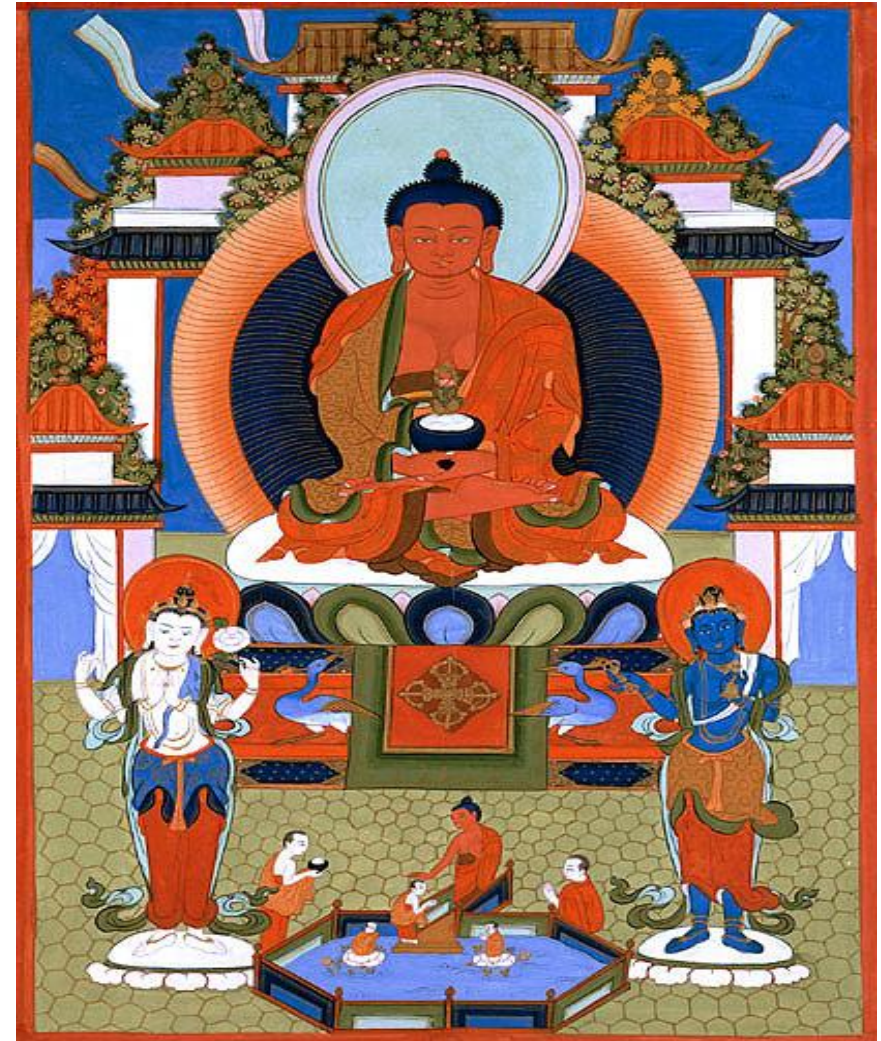

Tyrosios (Skaisčiosios) žemės budizmas

- ✦ Atsirado Kinijoje apie XIII a. Ir išplito Japonijoje.
- ✦ Pagrindinė figūra – bodisatva, vadinamasis **AMITABA**.
- ✦ Jis buvo labai gailestingas ir prisiekė, kad visi, kurie kreipsis į jį, po mirties atgims Skaisčiojoje žemėje.
- ✦ Tai toji vieta, kur kiekvienam labai lengva vadovautis Budos mokymu ir pasiekti nirvaną.

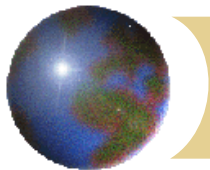

- ✦ Atsirado Kinijoje apie XIII a. ir paplito Japonijoje.
- ✦ "Dzen" reiškia meditacija.
- ✦ Dzenbudistai siekia kuo daugiau medituoti.
- ✦ Jie mėgsta mįsles - koanus. Pvz. "Kaip skamba vienos rankos pliaukštelėjimas?". Jų tikslas – paneigti žmonėms įprastus loginio mąstymo modelius ir stengtis, kad būtų iš anksto suformuoti atsakymai.
- ✦ Taip lengviau pasiekti nušvitimą.
- ✦ Jie mažiau už kitas sroves vertina šventus raštus.

Dzen budizmas

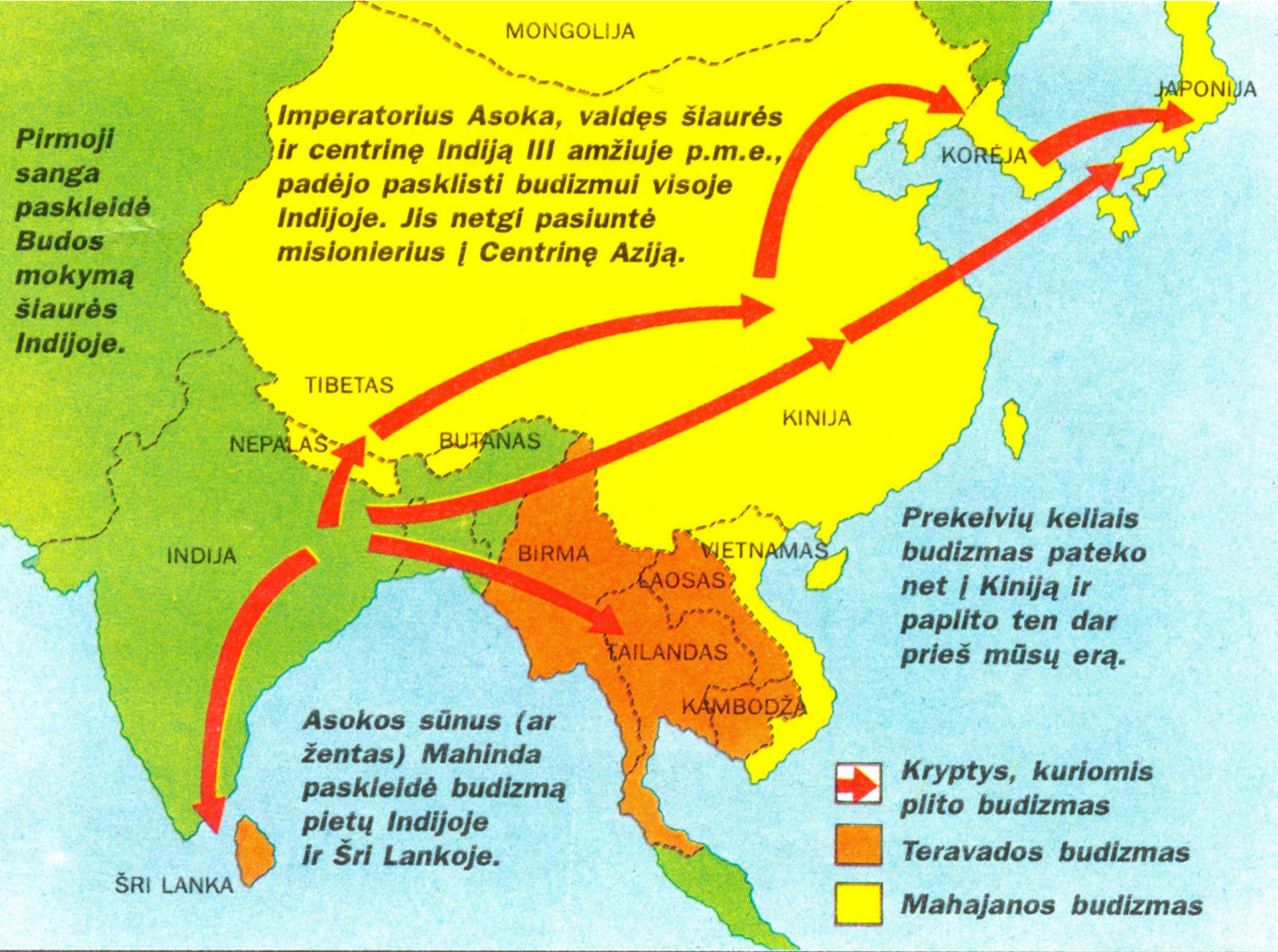

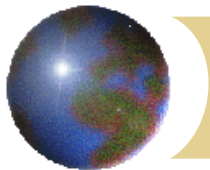
BUDIZMO IŠPLITIMAS

- ✦ Prasadėjęs Bodigajoje (nušvitimo vietoje) budizmas išplito daugelyje kitų rytų šalių. Čia jis išpažįstamas ir šiandien.
- ✦ Tuo parpu pačioje Indijoje budizmas neprisigijo. Iš čia jis buvo išstumtas gana greitai.
- ✦ Netrukus po Budos mirties tarp jo pasekėjų kilo nesutarimai, kol pagaliau susiformavo kelios budizmo srovės.
- ✦ Šiandien išpažįstamos dvi pagrindinės: teravada ir mahajana.

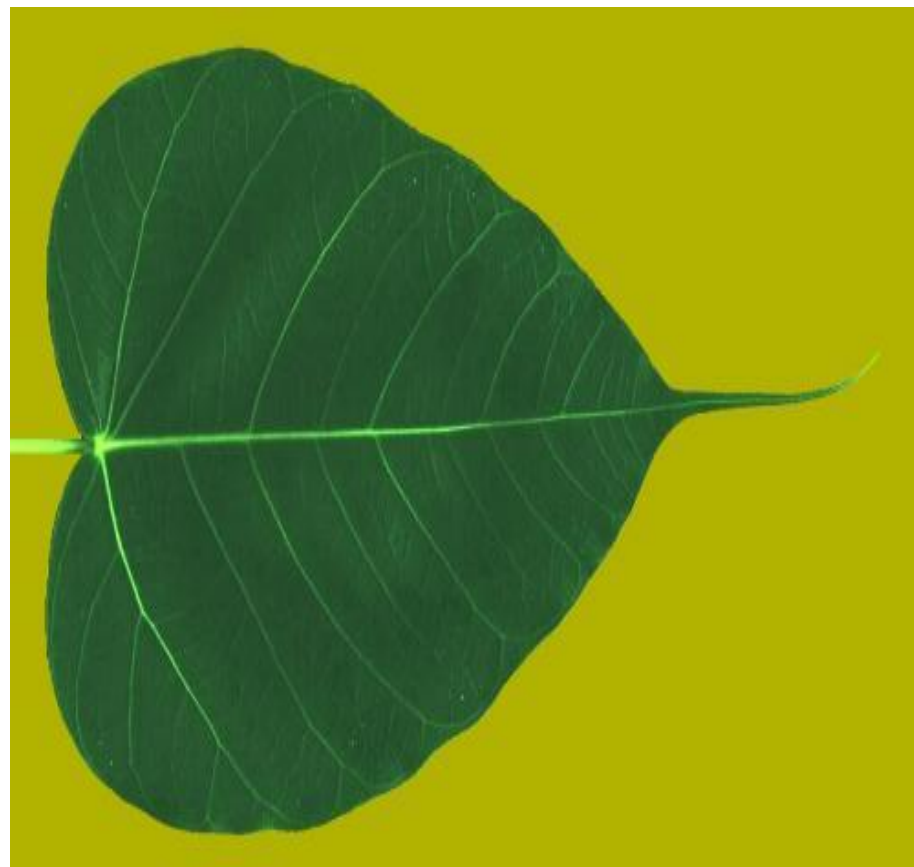
Buda Tailande

Pasaulinė budistų brolija

- ✦ Budizme nėra vieningos organizacijos ar vieningo religinio centro.
- ✦ Viena plačiausiai pripažintų, kurios nuostatomis neprieštaraujama ne vien theravadoje (kurios pagrindu buvo įkurta), bet ir kitose budizmo šakose yra Pasaulinė budistų brolija, įkurta 1950 m.

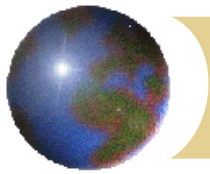

Budizmas Vakarų pasaulyje

- ✦ Paskutiniuoju metu budizmas smarkiai plinta tradiciškai nebudistiniuose kraštuose Amerikoje ir Europoje (ypač dzenbudizmas, theravada, Tibeto budizmas).
- ✦ Lietuvoje taip pat yra budistinių bendruomenių.

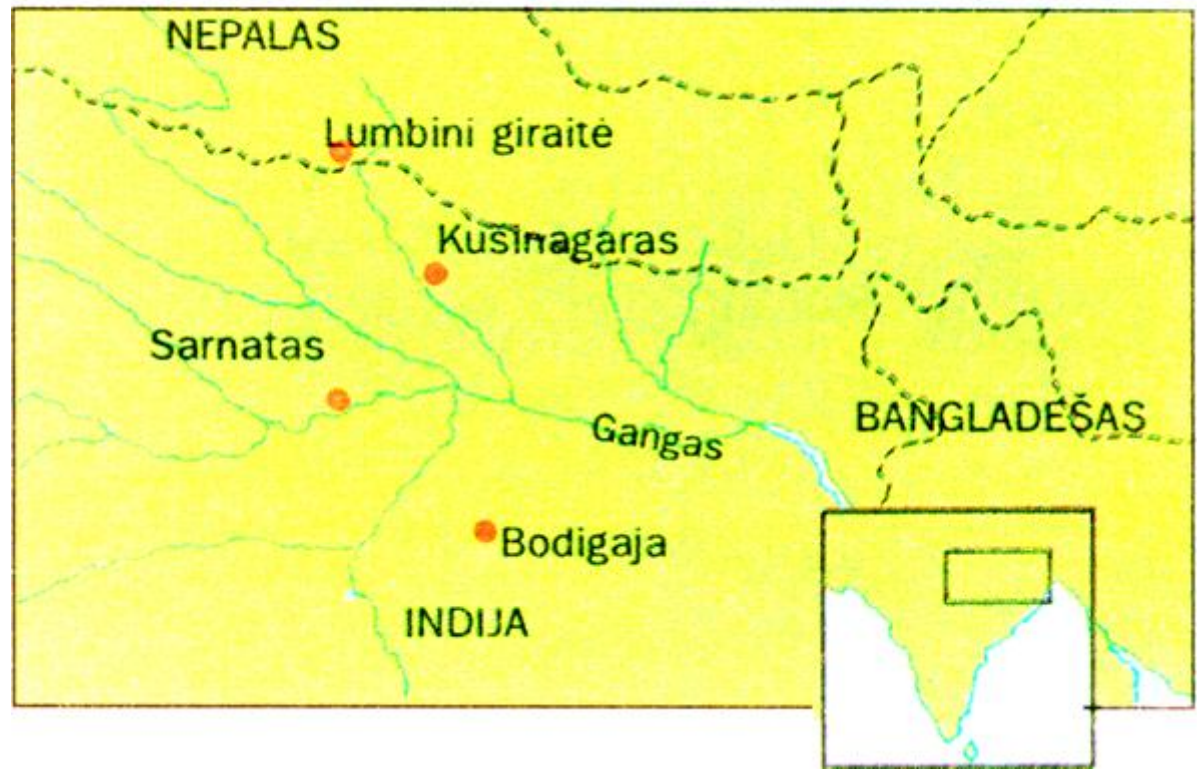
ŠVENTOS BUDISTŲ VIETOS

Šventykla Budos gimtinėje Lumbini

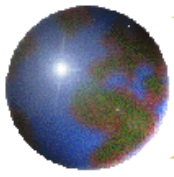

✚ Pagrindinės budistų šventosios vietos susijusios su svarbiausiais Budos gyvenimo momentais.

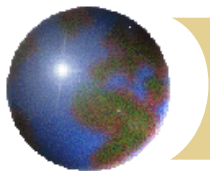
- ✚ ***Gimimo vieta - Lumbini.***
- ✚ ***Nušvitimo vieta - Bodigaja.***
- ✚ ***Pirmojo pamokslo vieta - Sarnati.***
- ✚ ***Mirties vieta - Kušinagaras.***

Stupa Budos gimtinėje Lumbini

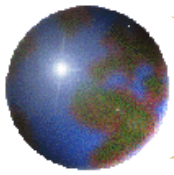

- ✦ Mahabodi vietovė Bodigajoje - Nubudimo vieta - laikoma svarbiausia visiems budistams maldininkams.
- ✦ Būtent čia visi budos, tiek praeities, tiek ateities, įveikia Marą ir jo blogio jėgas ir "visiškai nubunda".
- ✦ Dabartinės šventovės vietoje III a. pr. m. e. Ašoka pastatydino mažytę šventyklėlę. Didžioji šventykla, kurios statyba priskiriama vienam Šri Lankos karaliui, buvo pastatyta maždaug V-VI a. XII a. ji buvo sugriauta musulmonų, vėliau restauruota, atstatyta ir kelis kartus perstatinėjama daugiausia Birmos budistų, kurie suteikė jai dabartinį pavidalą.

Nubudimo vieta

Mahabodi

Sarnati – pirmo pamokslo vieta

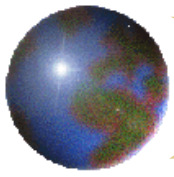
- ✿ šioje vietoje 500 budistų vienuolių pasinėrė į nirvaną

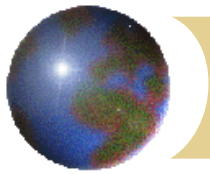
Budos mirtie vieta Kušinagaras

Kušinagaro stupa

ŠVENTĖS

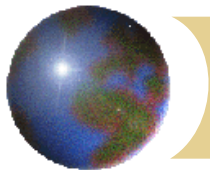

Šventosios vietos išpuoštos
šventyklomis, stupomis,
paveikslais ir statulomis.

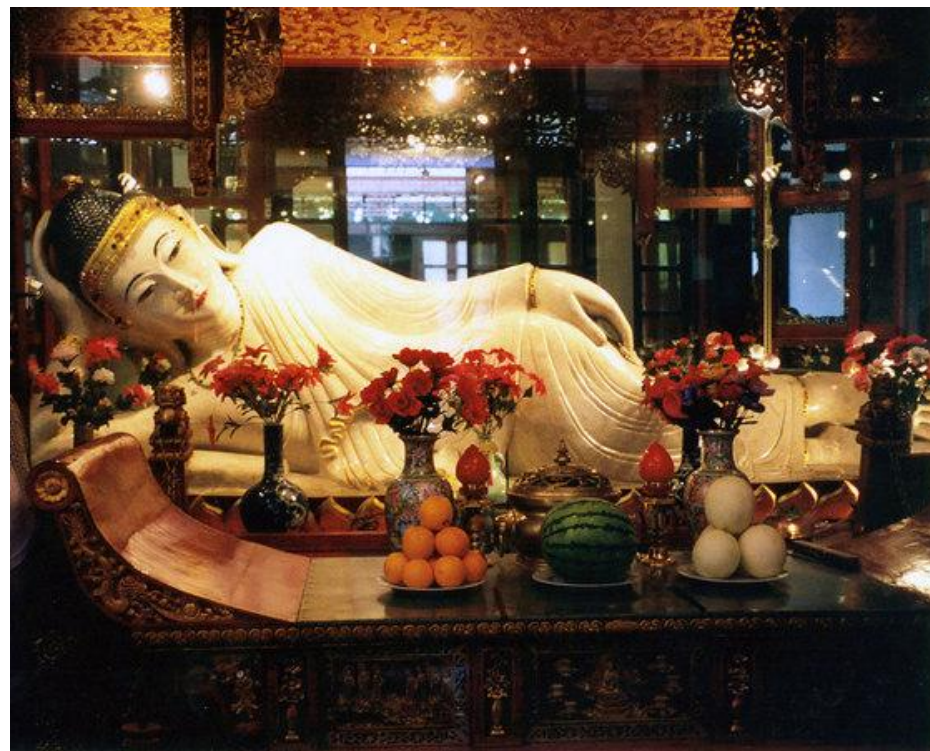
Apeigos ir ritualai

- ✦ Mahajanos budizmas pripažįsta ir leidžia kur kas daugiau kultų bei ritualų negu teravados. Nors kulto laikymasis, tarkim, kurio nors iš būdų garbinimas, ir nėra taip vertinamas kaip sekimas pačiu Budos mokymu, toks kelias į šventimą irgi pripažįstamas tiems, kurie savo tikėjime silpnesni.
- ✦ Mahajana išplėtojo apeigų sistemą. Čia suklestėjo ritualinės formulės, vieši renginiai su eisenomis, maldos prieš statulas, smilkymai. Budizmas atsisakė kruvinių aukojimų, nes jie prieštaravo esminiams Mokymo principams. Budai net priskiriami žodžiai: "Aš netikiu laime, pasiekta per kitų kančias." Budistai kartodavo Mokymo išpažinimo formules, garsiai kartodavo Mokymo tekstus, garbindavo Mokytoją ir giedodavo giesmes. Jiems svarbus buvo individualus santykis, todėl būtinas buvo susikaupimas, įsigilinimas į save, į savo vidinį pasaulį, mąstymas apie mokymo tiesas. Kultas net ir mahajanoje išlaikė paprastumą. Jį tesudarė savotiškos pamaldos - garsiai skaitomi tekstai, Mokymo išpažinimas, pagarbinimas, gėlių aukojimas, kelių lempelių prieš Budos statulą uždegimas.

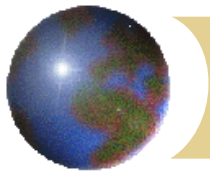

Vesaku

- ✦ Budos gimimo, o Teravados šalyse jo nušvitimo ir mirties minėjimas vadinamas vesaku.
- ✦ Ruošiantis vesakui, Budos statulos išpuošiamos, o Kinijoje dar ir nuplaunamos kvepiančiu vandeniu.
- ✦ Į vienuolynus nešamos aukos, rengiami fejerverkai.

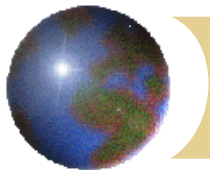

Vasa

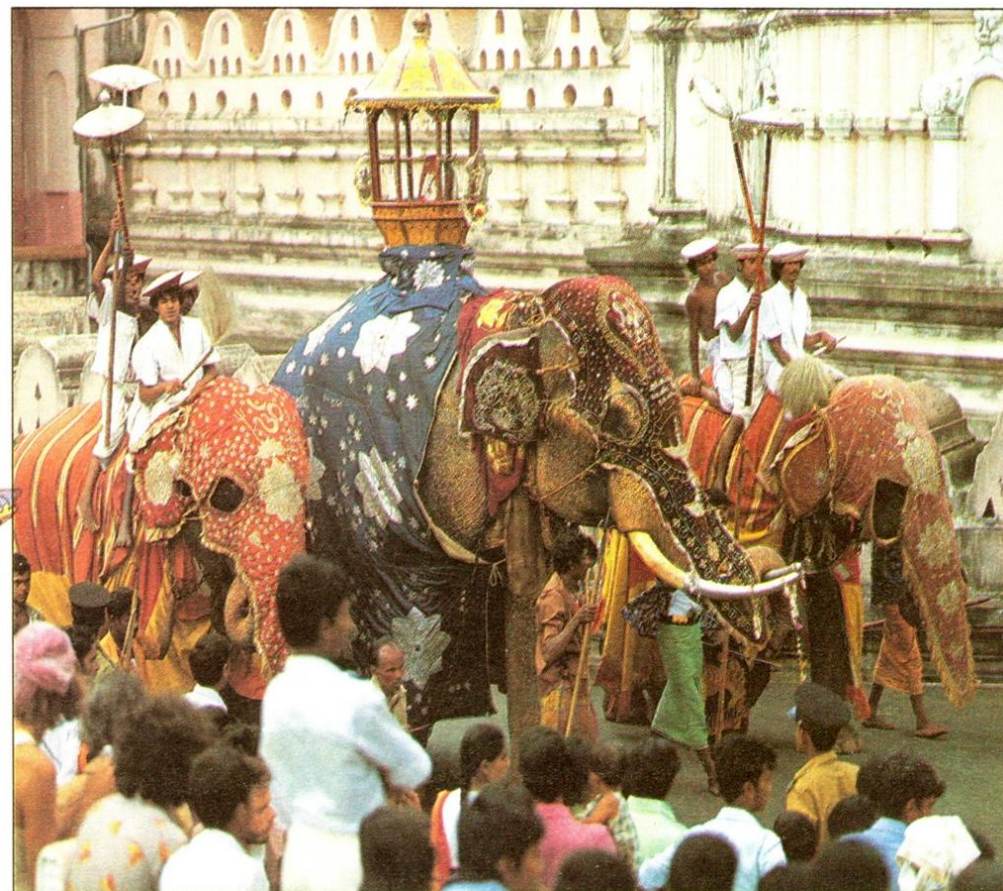
- ✦ Lietaus sezono metu paprastai vyksta vasa (meditacija vienumoje).
- ✦ Budos laikais tuo metu buvo nekeliaujama.
- ✦ Vienuoliams buvo įsakoma nesitraukti iš vietos, mokytis ir medituoti.
- ✦ Vasos metu paprasti žmonės taip pat stengiasi rasti laiko mokymuisi ir meditacijai.
- ✦ Vasos pabaigoje žmonės aukoja vienuoliams naujus drabužius.

Šventoji danties šventė

- ✦ Šventės vyksta ir Budos pirmajam pamokslui paminėti.
- ✦ Šri Lankoje švenčiama Šventoji danties šventė.
- ✦ Gatvėmis nešamas Budos dantis.
- ✦ Dramblys ant nugaros neša miniatiūrinę stulpą, kurioje Budos dantis.

Adresai:

- ✦ <http://lt.wikipedia.org/wiki/Budzimas>
- ✦ <http://www.budzimas.visiems.lt/>
- ✦ http://www.lannaviewtravel.com/pictures_album2_myanmar.htm
- ✦ www.borobudur.tv/kalasan.htm
- ✦ <http://www.larryloe.com/trekearth.htm>
- ✦ <http://lt.wikipedia.org/wiki/Buda>
- ✦ <http://www.up-tourism.com/destination/sarnath/main.htm>
- ✦ <http://www.up-tourism.com/index.htm>
- ✦ <http://www.religion-cults.com/art.htm#BUDDHISM>
- ✦ <http://www.edepot.com/buddha.html>
- ✦ <http://www.buddhisttoursindia.com/lotus-path/lumbini-tours.html>
- ✦ http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20030502/pasa_01.html
- ✦ <http://budizmo.puslapiai.lt/2002/01/16/mandalos-pasaulio-grozis/>
- ✦ <http://www.artnetwork.com/Mandala/gallery.html>
- ✦ <http://www.budzimas.ten.lt/>
- ✦ <http://www.stud.ktu.lt/~aismisi/budzimas/12.html>
- ✦ http://www.visitnepal.com/travelers_guide/buddhas_lumbini.php
- ✦ http://gregoire.leclercq.free.fr/en/travels/asia/myanmar/page_01.htm

LITERATURA

- ✿ Allan J., prof. Anderson N. ir kiti. Pasaulio religijos. V.:Alma littera, 1994.
- ✿ Meredith S. Pasaulio religijos. K.: Šviesa, 1997.
- ✿ Self D. Pasaulio religijos. V.:Alma littera, 1997.